МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра міжнародних економічних відносин

Бондарець Анастасії Андріївни

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
«ЗАКОРДОННЕ ІНВЕСТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ»

Спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Студентки 2 курсу _____ Бондарець А.А.
(підпис)

групи МЕ.мз-01с

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Бондарець А.А.
(підпис)

Керівник доцент, к.е.н. _____ Хомутенко Л.І.
(підпис)

Суми – 2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему

«ЗАКОРДОННЕ ІНВЕСТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ»

Студентки Бондарець Анастасії Андріївни

Основний зміст кваліфікаційної магістерської роботи викладено на 41 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 74 найменувань, які розміщено на 10 сторінках. Робота містить 3 таблиці та 2 рисунки.

Ключові слова: ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ, ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ, ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПІІ.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає в охарактеризуванні основних проблем та перспективах розвитку інвестиційного процесу в Україні й роль закордонних інвестицій в економіці України, а також розробці рекомендацій щодо стимулювання закордоних інвестицій.

Об’єктом дослідження є процес впливу закордонного інвестування на економіку України.

Предметом дослідження є особливості розвитку закордонного інвестування в Україні.

У процесі дослідження залежно від цілей і задач використовувались відповідні методи дослідження економічних процесів, серед яких систематизація та узагальнення (при теоретичному обґрунтуванні - поняття Прямі іноземні інвестиції), порівняльний та статистичний метод (при аналізі надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну), аналізу і синтезу.

Інформаційною базою дослідження є міжнародні нормативно-правові акти, нормативно-правові акти України, що регламентують інвестиційну

діяльність; офіційні звіти міжнародних економічних організацій; міжнародні угоди; дані Державного комітету статистики України; монографії вітчизняних і зарубіжних вчених; періодичні видання; матеріали міжнародних конференцій; тощо. За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

1. Встановлено залежність активізації ПІІ від: життєвого циклу товару, низки ендогенних і екзогенних чинників та сприятливості інвестиційного клімату, недосконалої конкуренції на ринку, переваг місця розміщення ПІІ та переваг інтернаціоналізації, конкурентоспроможності та економічного розвитку країн-реципієнтів ПІІ, переслідування мобільності факторів виробництва, відповідної грошової і бюджетної політики, відкритості та активності ЗЕВ, а також з метою збереження конкурентоспроможності та стримування своїх основних конкурентів як в середині країни, так і за її межами.

2. Аналіз продемонстрував, що загалом існує пряма залежність між зростанням закордонних інвестицій та валового регіонального продукту, але зв'язок між даними показниками є слабким.

Отже, таке спрямування закордонних інвестицій не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку території та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку. Можна зробити висновок, що спостерігається непропорційний та асиметричний розподіл обсягів закордонних інвестицій України, а також значна їх «поляризація», що є несприятливим для економіки країни з точки зору стабільного соціально-економічного розвитку.

3. Загалом сформовано сім принципів побудови ефективної політики здійснення інвестування за кордон:

- принцип сприятливого інвестиційного клімату;
- принцип "дідового застереження";
- принцип рівності;

- принцип лібералізації;

- принцип прозорості;

- принцип соціальної спрямованості інвестицій.

4. Визначено загальні напрямки та складові міжнародної інвестиційної політики стимулювання закордонних інвестицій України на національному та світовому рівнях.

5. Серед основних проблем недосконалості діючого механізму закордонних інвестицій в Україні є: неналежне використання методів (планування, прогнозування, фінансування, регулювання, програмно-цільових методів управління тощо) на всіх рівнях управління інвестиційними процесами, в тому числі за участю іноземних інвесторів; відсутність цілісної системи державного управління інвестиційно-інноваційним розвитком та стимулювання іноземних інвестицій до виконання перспективних та стратегічних завдань соціально-економічного розвитку; неефективне використання наявних фінансових та інвестиційних ресурсів для реалізації державної науково-технічної, інвестиційної та інноваційної політики; нестабільність законодавчої бази іноземного інвестування і ін.

6. Зокрема можна виділити наступні основні напрямки державної інвестиційної політики стимулювання закордонних інвестицій України: визначення цілей та завдань надходження закордонних інвестицій на основі комплексної оцінки стану соціально-економічного розвитку країни та зовнішніх чинників; розробка і реалізація заходів з вдосконалення системи надходження закордонних інвестицій; конкретизація стратегічних завдань політики надходження закордонних інвестицій та структуризація їх за пріоритетністю; оцінка бар'єрів та дестимулюючих чинників реалізації політики надходження закордонних інвестицій; чітке розмежування завдань політики надходження закордонних інвестицій; розробка та реалізація програми закордонного інвестування; контроль за процесом

досягнення поставлених завдань.

Одержані результати можуть бути використані у процесі розробки політики іноземного інвестування України та оцінки ефективності проведення політики у сфері іноземного інвестування.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 рік

Рік захисту роботи – 2021 рік

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»

Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., професор (науковий ступінь, вчене звання)

_____ Ю.М.Петрушенко

(підпис)

«__» _____2021 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

Студенту 2 курсу, групи МЕ.мз-01с

(номер курсу) (шифр групи)

Бондарець Анастасії Андріївни

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: Закордонне інвестування українського бізнесу.
затверджена наказом по університету
2. Термін подання студентом закінченої роботи «10» грудня 2021 року
3. Мета кваліфікаційної роботи охарактеризувати основні проблеми та перспективи розвитку інвестиційного процесу в Україні й роль закордонних інвестицій в економіці України.
4. Об'єкт дослідження процес впливу прямих закордоних інвестицій на економіку України.
5. Предмет дослідження особливості розвитку закордонного інвестування в України та його вплив на економіку України.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах міжнародних нормативно-правових актів, нормативно-правових актів України, що регламентують інвестиційну діяльність; офіційних звітів міжнародних економічних організацій; міжнародних угод; даних Державного комітету статистики України; монографії вітчизняних і зарубіжних вчених; періодичних видань; матеріалах міжнародних конференцій.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети:

Розділ 1. Теоретико-методичні засади дослідження прямих іноземних інвестицій в контексті реалізації національних економічних інтересів 19.10.2021
(назва – термін подання)

У розділі 1 було досліджено теоретичну базу, сутність поняття прямі іноземні інвестиції, шляхи та форми закордонного інвестування , а також механізми регулювання закордонного інвестування.
(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

Розділ 2. Оцінка впливу прямих іноземних інвестицій на реалізацію національних економічних інтересів та забезпечення економічної безпеки 19.11.2021
(назва – термін подання)

У розділі 2 було проведено аналіз інвестиційного клімату України, надходження ПІІ, проаналізовано найпривабливіші сфери інвестування та фактори, що перешкоджають залученню ПІІ в Україну, а також проведений аналіз позиції Уаїни в міжнародних рейтингах.
(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ 3. Регулювання прямих іноземних інвестицій в політиці реалізації національних економічних інтересів україни 29.11.2021
(назва – термін подання)

У розділі 3 було зазначено основні проблеми формування привабливого інвестиційного клімату в Україні та запропоновані шляхи удосконалення політико-правових механізмів та державних програм активізації закордонного інвестування.
(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

8. Консультації з роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання: «20» вересня 2021 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Завдання до виконання одержав _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....8
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ……...13
1.1. Теоретичні основи дослідження прямих іноземних інвестицій.....13
1.2. Вплив прямих іноземних інвестицій на реалізацію національних економічних інтересів країни-реципієнта.....19
1.3. Взаємозв'язок прямих іноземних інвестицій та системоутворюючих складових економічної безпеки 22
2. ОЦІНКА ВПЛИВУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РЕАЛІЗАЦІЮ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....27
2.1. Міжнародний досвід регулювання прямих іноземних інвестицій з позиції реалізації національних економічних інтересів 27
2.2. Стан прямого іноземного інвестування в економіку України.....33
3. РЕГУЛЮВАННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ПОЛІТИЦІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ……...44
3.1. Напрями регулювання прямих іноземних інвестицій в умовах захисту та реалізації національних економічних інтересів України.....44
3.2.Інструменти економічного механізму……...47
3.3.Вектори оптимізації процесу управління ризиками суб'єктів прямого іноземного інвестування 51
Висновки.....55
Список використаних джерел 57
Додатки 67

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження (актуальність). Динамічна інтеграція світових економік на початку XXI ст. дала поштовх загальній глобалізації та спонукали до прискорення розвитку міжнародної фінансово-інвестиційної інфраструктури та кількості значущих потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ). У свою чергу це створило нові можливості та виклики для держав, що мають на меті імпортувати власний капітал до інших економік. Наразі тема руху прямих іноземних інвестцій є доволі детально досліджена, адже дискусії на тему оптимальності меж та форм приваблення ПІІ як у зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі присутні вже протягом значного періоду часу. Але дискусії навколо впливу іноземних інвестицій, як інструменту забезпечення національних економічних інтересів (НЕІ) та економічної безпеки країни тільки зростає у своїй актуальності.

Прямі іноземні інвестиції є ключовим елементом у функціонуванні економічної системи держави, та направлені на зростання обсягів виробництва, підвищення рівня добробуту населення, і у той же час не створюють боргового навантаження на країни, що є запорукою економічної безпеки. Проте, прямі іноземні інвестиції мають змогу шкодити НЕІ шляхом підтримки монополістичних тенденцій, поглиблення регіональних диспропорцій та залежності у технологічному плані від держави, яка надає ці фінансові ресурсси тощо.

У витоках теорії прямих іноземних інвестицій та прикладних питаннь такого інвестування в економіку держав стоять наукові праці таких закордонних та вітчизняних науковців як: В. Адамика, В. Білошапки, Дж. Даннінга, Я. Жаліла, Р. Ліпсей, Д. Лук'яненка, Г. Харламової, О. Ляшенко, А. Сухорукова, З. Варналія, О. Барановського та інших.

Об’єктом дослідження є процеси функціонування прямих іноземних інвестицій та їх взаємодія з національними економічними інтересами країни.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні підходи реалізації національних економічних інтересів в умовах отримання прямих іноземних інвестицій.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є теоретико- методичне обґрунтування впливу прямих іноземних інвестицій на реалізацію національних економічних інтересів та розробка науково-практичних рекомендацій для створення ефективної системи контролю та регулювання прямих іноземних інвестицій, та моніторингу ризиків як для держави так і для іноземного інвестора у контексті забезпечення виконання економічних інтересів обох сторін. Задля досягнення даної мети необхідно вирішити наступні завдання:

- Розглянути вже існуючі підходи для визначення сутності, класифікації та теорій прямих іноземних інвестицій з позиції реалізації національних економічних інтересів;
- Окреслити переваги та ризики від отримання прямих іноземних інвестицій та активності закордонних інвесторів для національних економічних інтересів;
- Розглянути досвід іноземних партнерів, щодо регулювання прямих іноземних інвестицій з позиції захисту національних економічних інтересів;
- Здійснити структурно-динамічний аналіз притоку прямих іноземних інвестицій до України та окреслити ключові особливості регулювання діяльності закордонних інвесторів;
- Покращити вже існуючі методичні підходи до визначення ролі прямих іноземних інвестицій в системі економічної безпеки нашої держави;

- Навести головні напрямки регулювання прямих іноземних інвестицій крізь призму реалізації національних економічних інтересів;
- Обґрунтувати механізми приваблення прямих іноземних інвестицій до Україну з позиції реалізації національних економічних інтересів;

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної магістерської роботи було використано наступні методи дослідження: емпіричний аналіз (наприклад для збору та систематизації фактологічного матеріалу); метод наукової абстракції (наприклад для постановки та обґрунтуванні нових підходів для дослідження питання); теоретичний аналі; графічний аналіз тощо.

Інформаційною базою для даної кваліфікаційної магістерської роботи стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців, законодавство України, дані з аналітичних видань та статистичних баз даних Світового банку, МВФ, ОЕСР, ЮНКТАД, Євростату, тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати опубліковані в статті №4 2021 “Вісник” ст. 36-43.

Структура і обсяг кваліфікаційної магістерської роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг кваліфікаційної магістерської роботи становить 69 сторінок, основний зміст роботи викладено на 47 сторінці. Робота містить 3 таблиці та 2 рисунки. Список використаних джерел на 10 сторінках налічує 72 найменування.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

1.1. Теоретичні основи дослідження прямих іноземних інвестицій

Дінамичні зміні світової економіки були спричинені збільшенням кількості конкуренції на ринку, а також необхідністю зміцнення міжнародних економічних зв'язків і розширенням та поглибленням інвестиційного співробітництва для країн, які бажають знати сучасні світогосподарські процеси.

За рахунок зменшення державних бюджетів та малою кількістю внутрішніх інвестиційних ресурсів виникає брак фінансів у країн, які знаходяться у пошуках шляхів та методів накопичення власного капіталу. Протягом останіх ста років ми можемо бачити, як швидко почали збільшуватися міжнародні інвестиційні потоки, які стали перевищувати темпи приросту світової торгівлі, більшою мірою, на ці показники значно вплинула тенденція до залучення іноземних капіталів, яка набула глобальних масштабів. Відсоток ПІІ у структурі світового ВВП, в основному капітал,і стрімко зріс, наприклад: у 1980-х рр. він становив 2-3 %, то за останні декілька років почав набліжатіся до 10 %; в деяких країнах з перехідною економікою їх кількість коливається у межах 24-28 %, а у країнах, що розвиваються, –30-40 %. Головними причинами, які сприяли даним змінам, виступили: збільшення інтеграційних процесів, укріплення світогосподарських зв’язків, поглиблення промислової кооперації та міжнародного поділу праці, прогрес у сфері технологій, прагнення компаній вийти на міжнародний рівень та збільшеня конкуренції на ринку, поступова лібералізація інвестиційної діяльності, збільшеня діяльності міжнародних компаній.

Ряд досліджень в яких були враховані ПІІ з моделюванням економічного зростання вказували на те, що до сих пір триває пошук найвигіднішої економетричної моделі. Воодночас, сучасні риси загальних економічних дослиджень, що наглядно зображають ефекти ПІІ на макрорівні, полягають в наступному: (1) під час дослідження беруться до уваги особливості, що притамані певним країнам, групам країн або регіонам; (2) аналітичні роботи авторів здебільшого мають емпіричну форму при цьому використовуються статистичні дані за певний проміжок часу; (3) загалом інвестора мотивує отримання глобальних конкурентних привілеїв за рахунок застосування науково-техничніх розробок та завдяки покращеню економічної та політичної складової з метою закріплення їх становища у приймаючій країні на майбутнє. Разом з тим, моделі економетрики, завдяки яким наразі ґрунтується велика частка досліджень, можуть мати суттєві недоліки: пид час створеня певного виду економетричної залежності, велика кількість дослідників не звертають своєї уваги на певну теорію, яка могла б підлягати перевірці з статистики.

Якщо, звернути свою увагу на теоретичні та емпіричні дослідження під час проведення інвестиційної діяльності критерієм різних чинників, що безпосередньо впливають на даний процес, підтверджує присутність у інвестора сумнівів що до інвестування (спричинено це недостатністю стімулив та мотивів, також значно вливають і «відштовхуючі» чиники). В данній темі, У цьому контексті об'єктом дослідження сумнівів виступає ризик та практична наявність умов інвестора та держави (через механізми та інструменти політики ПІІ) керувати ризиками. За для того аби була можливість прийняти вигідний спосіб компромісних рішень думок в майбутньому, необхідно провести оцінку якісних та кількісних ризиків.

Під загрозами інвестиційного процесу передбачено усвідомлювати кількісно виміряну та якісно описану вірогідність втрат, скорочення чи перетік капіталу, до того ж результат його впливу на процеси економіки в

країні, де цей капітал діє. Загалом, мова йде про існування експозиції ризику двох учасників інвестиційних відносин: приймаючої країни та інвестора. Ризик інвестицій має подвійну загрозу, це ми знаємо з теорії про ризик-менеджменту: небезпека зі сторони того, що капітал буде функціонувати в невизначених умовах, завдяки чому можна зробити логічний висновок, що дані суб'єкти сприятливі до ризикової аверсії, аа це значить, що воні не мають бажання нести збільшений рівень ризиків навіть за умови отримання потенційних переваг. Отже, сторони розглядають варіант з с мінімізацією ризиків та максимізацією перспектив в умовах дихотомії інтересів.

Найвідоміші методи нагромадженя ПІІ є: (1) інвестиції «зеленої зони» (greenfield investment) – утворення нових потужностей виробництва / нової іноземної дочірньої компанії / філіалу або транскордонні ЗІП (cross-border mergers and acquisitions, M&A) – здобуток місцевих фірм, що вже існують або як варіант злиття з цими компаніями, що передбачає перехід діяльністю та керування активами компанії (закордоні інвестори віддають перевагу шансу користуватися порівняльними перевагами).

Дані методи нагромадженя ПІІ мають різні часові періоди: інвестиції у «зелені зони» позитивно впливають на запаси капіталу та збільшують кількість нематеріальних активів, в той час коли тоді ЗІП відрізняються стрімким передаванням технологій та управлінських практик. Значно продуктивніші фірми потрапляють на новий ринок за рахунок капітальних інвестицій (greenfield investment), а не за рахунок наддбання внутрішнього капіталу. Сьогодні у світі ПІІ здебільшого здійснюються завдяки greenfield-угод: у 2018 р. анонсовані угоди склали понад 18 359 тис. на сумму $982 млрд. (на 41% більше, ніж у 2017 р.), при цьому вартість чистих транскордонних ЗІП становить $816 млрд. (що на 18 % більше в порівнянні з 2017 р.). У 2019 р. кількість greenfield-угод зменшилась на 1 % – до 18 261, ціна угод – на 14%, до $849 млрд., але відчутно погіршилась ситуація з ЗІП-

угодами, кількість даних угод зменшилась на 4 % (до 6 575), а ціна – впала на 40 % – до $491 млрд.

Причини, через які загальмувались ПІІ це: політичні - спричинені ідею національної безпеки, за рахунок лімітування іноземної власності; економічні – зменшення норми прибутку від ПІІ (у 2019 р. світова норма прибутку від ПІІ зменшилась до 6,7% з 8% у 2010 р.); ділові – якісні зміни в системі інтернаціонального виробництва (застосування цифрових технологій у глобальні цикли поставок зумовлює перехід до нематеріальних цінностей і з обігом часу сутєво легких форм міжнародного виробництва). У 2019 р. ситуація змінилася на краще: потоки ПІІ підвищилися практично на 3 % впорівняні з 2018 р. – до $1,540 трлн., але в деяких країнах був зазначений новий спад, що виник через податкове законодавство та погіршення торгових відносин між Китаєм та США.

Дізнавшись про те, що у Китаї на початку 2020 р. виник новий вірус (COVID-19), а також наступне його розповсюдження у світі мало негативні наслідки на глобальні потоки ПІІ. ЮНКТАД мала прогнози на початку березня 2020 р., вони стосувалися уповільнення потоків ПІІ буде у межах від 5 % до 15 % протягом 2020-2021 рр., це буде спричинено поширенням епідемії за сценаріїв короткострокової стабілізації ситуації, або продовження поширення інфекції. Нові оцінки вказують значне збільшення до 30-40%. На пряму вплинули зниження капітальних видатків, а також непрямий вплив викликаний зменшенням доходів в закордоних філіях, що вплинули на зменшення реінвестованих прибутків. У першу черегу, зміни в ПІІ відбуваються в країнах, котрі максимально зазнали проблем від пандемії.

Побічні ефекти від COVID-19 можуть бути гіршими за прогнози з наступних причин: (1) бізнес, виробництва та будівельні майданчики спричиняють моментальні затримки в реалізації інвестиційних проектів, через що вони будуть фізичнго закриватись; (2) підприємства не зможуть

виконувати фінансові зобов'язання, що в свою чергу спричинить «ефект доміно» впливаючі на світові потоки інвестицій (їх зменшення).

Світові експерти звернули свою увагу на розвиток сучасної тенденції під час процесу діяльності та організації ТНК – збільшення ролі ДТНК світогосподарських зв'язках. Головна їх відмінність - це контроль акцій державою (від повного контролю, де 100 % належить державі до контролю над «золотими акціями» де 25 % належить державі). На сьогоднішній день майже 73 % ДТНК переважно мають мажоритарну власність. Держава володіє лише акціями державних підприємств, або структур, які являються фондами державного майна, центральні банки, державні пенсійні фонди. В світі нараховано приблизно 1 500 з більш ніж 86 000 іноземних філій у 2018 р., але при цьому їх сукупна сума є невеликою – на ДТНК припадає 1,5 % від сукупної суми ТНК та приблизно 10 % усіх філій – майже всі вони входять до ТОП-100 ТНК світу (їхня кількість збільшилася до 16 у ТОП-100 у 2018р., серед них Volkswagen Group, Engie, EFD SA, Renault SA, Enel SpA та інші). Здебільшого ДТНК базуються у Китаї, США та країнах-членах ЄС.

Наступний значимий вид глобальних інвесторів – інституційні – вони грають роль фінансового посередника та притягують кошти переважно за рахунок сбуту акцій в інвестиційних фондах і вкладеня їх у диверсифікований портфель цінних паперів. Головна ціль – прискорити трансформацію в країни-реципієнта економічних процесів. Серед них виділяють фонди (з терміном інвестування до 5-7 років) прямого інвестування Серед них відомі інвестори: ЄБРР, МБРР, МФК, що підтрісуються фінансами урядів різних країн.

Найризикованішою групою прямих інвесторів вважають інвесторів-підприємців, метою яких є налагодження виробничих процесів чи продаж споживчих товарів за одночасного отримання вищих прибутків, аніж у власній країні, за рахунок переваг власності та розміщення. Такі інвестори

надають перевагу МСП і вкладають інвестиції переважно у негрошовій формі (обладнання, технології тощо).

Ще одну групу прямих інвесторів формують фонди суверенного багатства, яких у 2014 р. (останні наявні дані) нараховувалося більше 100 і які управляли понад $7 трлн. активів (близько 1/10 загального обсягу активів у світі). У 2014 р. обсяг ПІІ таких фондів досяг $ 16 млрд. З метою отримання більш стабільного доходу та подальших інвестиційних можливостей фонди віддають перевагу інвестуванню в інфраструктуру та нерухомість.

Спостерігаючи за окремими закономірностями світового руху капіталу можна зробити висновок, стовосно того, що ПІІ стали розширенні за рахунок взаємодії національного господарства зі світовим, тому що, не враховуються сповна реалії нового етапу світової економіки та під питанням знаходиться економічна безпека держави.

Глобалізація фактично довела, що світогосподарські процеси є ключовими завданнями новітніх економічних міжнародних відносин за рахунок пошуку балансу інтересів між інвестором та приймаючею країною. Особисті інструменти впливу має кожен участник відносин: інвестор, для якого важлива норма прибутків, диверсифікація власних ризиків і держава, що забезпечує національні інтереси через інструменти економічної політики.

Інтереси інвестора перевищують дозволені межі збільшення норми прибутку, і зводяться до: (1) розширення кількості на зовнішніх ринках; (2) збільшення схожих сфер послуг або галузей виробництва; (3) забезпеченя переваг серед конкурентів спочатку на місцевому рівні, а потім на міжнародному. При цьому державі необхідно створювати сприятливі умови для забезпечення потреб її громадян, задоволення потреб власних підприємств та позиціонування конкурентоспроможності власної економіки на міжнародних ринках. Водночас, кожна країна не самодостатня

в сфері ресурсів, особливо фінансових, через це шукає способи приваблювати додаткові капітали з мінімальними наслідками для власної економіки. Через це процес залучення ПІІ створенийдля того аби прявити інтерес у інвестора вкласти свій капітал в економіку країни-реципієнта, але при цьому не завадити, а посприяти зміни ситуації на краще. Незважаючі на існуючі окремі дослідженя, до сіх пір залишається питання стосовно якісного аналізу впливу ПІІ на НЕІ приймаючої країни. через це на сьогоднішній день це набуває найбільшої актуальності.

1.2. Вплив прямих іноземних інвестицій на реалізацію національних економічних інтересів країни-реципієнта

Генрі Чарльз Кері, який був класичним представником політекономіки неодноразово вказував, що політика країни повинна будуватися на базисі національних інтересів. Самі інтереси базуються за суспільному запиті, який походить з потреб окремих персоналій, соціальних груп і країни загалом. Так як окремо взятий інтерес є частиною системи цінностей конкретного суб'єкта, то він має комплекс світоглядних орієнтирів, які походять з цілого ряду матеріальних та духовних потреб індивідуума та знаходять втілення у виконанні поставлених задач. Спонукальні мотиви в виконанні поставлених задач є ключовим фактором, що рухає інтереси і окреслюює характер дій індивідуума у процесі його соціалізації.

Під поняттям «національний інтерес», як економічної категорії йдеться про абстрактність та суб'єктивність, а її визначення напряму залежить від відношення до зовнішнього середовища та системи цінностей, яка переважає у державі. Рамки, явний вид інтересу нації, певним чином узгоджуються з ідеєю, яка демонструє цінності конкетнот взятого суспільства, і за їх допомогою окреслює національні інтереси та потрібні

внутрішні та зовнішні рішення, що носять стратегічний характер. У загальній системі інтересів, саме національні інтереси створюються з огляду на геополітичну позицію, багатство ресурсів, поточну ситуацію національної економіки, її роль та місце у світовій економіці. Також, формування національних інтересів потребує значного проміжку часу та є поєтапним, супроводжуючись складними історичними та політичними процесами, розвитком культури та соціального життя, духовних та моральних цінностей.

Характеризуючи національні інтереси, не можно не згадати про процес інтернаціоналізації та посилення ролі міжнародних організацій, оскільки спектр та зміст інтересів нації стає більш розмитим та незрозумілим із посиленням інтересів міжнародних суб'єктів. Створення та функціонування міждержавних інтеграційних об'єднань створюють нові набори інтересів. До того ж, політологи згодні з тим, що держави зі схожими політичними інститутами схильні до однакових рішенн, з чого виходить менша кількість розбіжностей та зростання кількості споріднених інтересів. Об'єктивність, яка грунтується на загальних цілях інтеграційних об'єднань, є чинником системних зрушень у національних інтересах: (1) запровадження наднаціонального рівня влади; (2) більш близька економічна інтеграція з країнами-партнерами по інтеграційним об'єднанням.

Національні економічні інтереси визначаються як сукупність економічних потреб незалежної держави, що демонструються в єднанні різноманітних економічних інтересів нації, та демонструє суспільні потреби, за умови задоволення яких забезпечується ефективний, динамічний соціально-економічний розвиток країни. Значна кількість дослідників зазначає, що НЕІ повинні базуватися на: (1) сукупності цілей економічного та соціального розвитку держави; (2) врахуванні поточного стану економіки та потенційних загроз; (3) комплексі якісних і кількісних

індикаторів стану економіки, що будуть відповідатимуть вимогам сучасних ринкових економічних відносин.

Незважаючи на ряд наукових праць, у нашій державі національні економічні інтереси є слабо вивченими, та незакріпленими законодавчо, також немає системності гарантування державою національних економічних інтересів.

Через повсюдно активізацію глобалізаційних процесів, зростання взаємовпливу країн та інших учасників міжнародних економічних відносин, на національну економічну політику застосовуються певні обмеження, що помітно скорочують темпи та зменшують ефективність реалізації національних економічних інтересів. В останні роки на стратегічні пріоритети будь-якої країни, і нашої держави в тому числі, має вплив інвестиційний глобалізм, який усе більше розвиває процеси міжнародної інвестиційної кооперації між державами.

Сьогодні також яскраво проявляється таке явище як транснаціоналізація, що легко пояснити зростанням кількості ТНК, збільшенням масштабів їх діяльності, що охоплюють все більше і більше світових потоків товару, послуг, капіталу і робочої сили. Наразі ТНК міцно тримають свої позиції та виконують важливу роль у процесах інтернаціоналізації світової економіки і діють як окремі економічні суб'єкти, при цьому визначаючи власну стратегію господарської поведінки, не зважаючи на економічні вподобання держави-отримувача.

З усього вище згаданого можна сказати, що прямі іноземні інвестиції неоднозначно впливають на економіку країни-рецепієнта, і створюють ряд переваг та загроз національним економічним інтересам. Тож залучення нових потоків ПІІ має так переваги: (1) посилення конкурентоспроможноісті та інноваційних тенденцій в економіці; (2) пришвидшення технологічного розвитку та підвещння технологічного рівня держави; (3) потенційне забезпечення реалізації національних

економічних інтересів. Загрози виникають через реалізації̈ головної мети закордонного інвестора –максимальна прибутковость від активів, доступ до нових ринків збуту, доступ до дешевих ресурсів, нарощення обсягів виробництва тощо. Отож, аби поєднати власні цілі і при цьому дотримуватися з дотриманням національних економічних інтересів держави, закордонні інвестори повинні: (1) дотримуватися економічного суверенiту країни; (2) виконувати усі норми місцевого законодавства; (3) уникати будь-яких зловживань у фінансовій̆ сфері; (4) вести добросовісну торговельну політику; (5) бути соціально відповідальними; (6) запроваджувати високотехнологічні та екологічні виробництва тощо. У випадку, якщо іноземний інвестор буде розуміти потребу взаємовигідної кооперації власних інтересів з інтересами країни-рецепієнта, тоді це сприятиме більш ефективній роботі капіталу в умовах глобальних викликів сьогодення.

1.3. Взаємозв’язок прямих іноземних інвестицій̆ та системоутворюючих складових економічної̈ безпеки

Міжнародна економіка сьогодні є досить вразливою до різного типу економічних потрясінь, які можуть несподівано поширюватися між різними економіками та регіонами. Разом з тим, більш швидкий міжнародний рух товарів, послуг і капіталів все більше впливає на економічні системи, провокуючи держави до пошуків ефективних методів управління даними потоками. З огляду на це, сучасний розвиток економіки, як науки напряму пов’язаний з пошуком методів задля стабілізації̈ національних економік, забезпечення належного рівня економічної безпеки та мінімізації ризиків.

Сутність економічної̈ безпеки як наукової̈ категорії̈ протягом історичних періодів створювалася під впливом різноманітних політичних, економічних, соціальних та інших реалій̆, становлячись все більш

змістовною за допомогою комплексного аналізу, систематизації ряду важливих факторів, адаптації до конкретного суспільства тощо. З точки зору науковців, визначення «економічна безпека» дається у двох розумінях: вузькому та широкому: «вузьке» визначення має на увазі захищеність господарських інтересів конкретних індивідуумів та соціальних груп, а «широке» – підтримку стабільних умов, що сприятимуть динамічному розвитку економічних відносин.

Значна частка дослідників згодна, що в основі економічної безпеки лежить забезпечення життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, що забезпечуються через мінімізацію внутрішніх та зовнішніх загроз. Найголовніші фактори економічної безпеки поєднують: (1) економічну незалежність; (2) стабільність та непохитність національної економіки; (3) динамічний економічний прогрес.

Функції економічної безпеки країни класифікуються на 5 груп:

- захисні: мінімізація внутрішніх і зовнішніх загроз для економічної системи задля недопущення руйнування економічного потенціалу держави;
- регуляторні: забезпечення економічної безпеки країни за допомогою комплексу механізмів, спрямованих на запобігання ризиків;
- попереджуючі: передбачення ймовірної кризи та підготовка економічної системи до неї;
- інноваційні: забезпечення владою пришвидшених темпів економічного розвутки або мінімізації ймовірних негативних ефектів за допомогою інноваційних заходів;
- соціальні: забезпечення потреб суспільства шляхом зростання рівня життя населення.

Розглядаючи економічну безпеку з точки зору умов, що забезпечують стабільну роботу національної економіки, та слідкують за забезпеченням базових потреб суспільства, потрібно розуміти, що протиріччя, які

постають під час спроб країни підтримувати чи покращувати ступінь захисту системних елементів економіки, мають змогу створювати загрози економічній та національній безпеці.

Загрозою економічній безпеці є ряд явищ та чинників, які певною ускладнюють або зовсім унеможливлюють реалізацію національних економічних інтересів. За своєю сутністю, небезпеки економічній безпеці держави можна розділити на екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні) (табл. 1.1), а також експліцитні (явні) та імпліцитні (неявні).

Ендогенні загрози		ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА		Екзогенні загрози
	неефективне використання основних факторів виробництва		втручання в економіку акторів міжнародних економічних відносин з метою послаблення конкурентних позицій країни, її економічної та фінансової стабільності	
	низький платоспроможний попит населення			
	скорочення витрат у НДДКР			
	нестабільність надходжень до державного бюджету та їх подальше нецільове використання		нераціональна структура експорту (надмірна його сировинність) та імпортна залежність, що формує від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі	
	«відтік» фінансового та інтелектуального капіталу		низький рівень конкурентоспроможності української продукції на зовнішніх ринках	
	низький рівень продуктивності праці		залежність національної економіки від змін світової кон'юнктури	
	скорочення обсягів виробництва через знос основних виробничих фондів		залежність національної економік від іноземного короткострокового спекулятивного капіталу, що робить фінансову систему надмірно вразливою та неконтрольованою	
	низька інноваційна та інвестиційна активність вітчизняних підприємств			
	відсталість технологічної бази більшості галузей реального сектору економіки		залежність країни від міжнародних кредитів та нераціональне їх використання	
	посилення структурних диспропорцій між окремими видами господарської діяльності		зростаюча фінансова міць ТНК та міжнародних інвестиційних банків в економіці	
	зниження обсягів валового нагромадження продуктів інтелектуальної власності у ВВП		втрата державою зовнішньоекономічних позицій у зв'язку з витісненням її іноземними конкурентами із закордонних ринків	

Таблиця 1.1 Основні ендогенні та екзогенні загрози економічні безпеці держави.

У майбутньому, загрози економічній безпеці можуть створювати стратегічні ризики, які демонструються у втратах країною певної частки власних ресурсів, зменшенні потенційних доходів чи зростанню витрат через активність в умовах невизначеності. Поміж ключових ризиків для економічної безпеки України у 2019-2020 р., що вже підсилені COVID-19, визначених експертами Національного інституту стратегічних досліджень: (1) скорочення промислового виробництва; (2) падіння рівня інвестиційної активності; (3) скорочення рівня платоспроможності населення та одночасний приріст кількості безробітних; (4) зростання заборгованостей за послуги ЖКГ; (5) збільшення боргового навантаження; (6) негативна тенденція у стані державних фінансів.

Міжнародна практика стверджує, що прямі іноземні інвестиції не обмежуються виключно позитивним впливом. Сила загроз економічній безпеці через приваблення прямих іноземних інвестицій залежить від ефективності дій влади, направлених на захист національних економічних інтересів. Тож, забезпечення національної безпеки за умов відкритості до ПІІ повинно забезпечуватися шляхом створення системи, що ставить за мету максимізацію позитивних результатів та мінімізацію негативних ефектів. Задля скорочення ризиків, які ймовірно постануть через здійснення контролю закордонним інвестором над «стратегічно важливими» галузями або підприємствами, а також через витіснення внутрішніх виробників з національного ринку, країна, під час залучення ПІІ, повинна дотримуватися НЕІ. Створення системи контролю за «безпечністю» прямих іноземних інвестицій дасть змогу мінімізувати негативні наслідки від відкритості національної економіки, та підтримати конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника, та ефективно кооперуватися з новоствореними «центрами економічної влади».

У разі неякісного регулювання даної теми та самоусунення держави у перспективі може спричинити експлуатацію, з боку закордонних

інвесторів, національних ресурсів (наприклад робочої сили, сировини, виробничих фондів) без сплати гідної компенсації. У такому випадку навіть стабільні надходження ПІІ будуть не здатні забезпечити сталий розвиток, а навіть навпаки, лише принесуть додаткову загрозу національному суверенітету.

2. ОЦІНКА ВПЛИВУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РЕАЛІЗАЦІЮ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

2.1. Міжнародний досвід регулювання прямих іноземних інвестицій з позиції реалізації національних економічних інтересів

Інвестиційна політика формується на основі розвинутих країн світу, тому вважається політикою сучасного покоління: інклюзивною, більш гнучкою, інтегрованою в інші сфери економічної політики, а також інтерактивною, все це що дозволяє вирішити велику кількість завдань. Політика національної безпеки стає частиною нвестиційної політики це викликано:

- взаємозалежністю та порушенням глобального економічного балансу, технологічним розвитком, що створили нові залежності, інтереси та загрози, котрі призвели до розширення категорії сприятливих активів;
- цифровізацією, яка перетворила персональні дані та компанії, що володіють такими даними, на активи національної безпеки;
- поширенням ризиків неконтрольованого постачання передових військових технологій.

Широкий спектр секторів економіки став потенційно чутливим до національної безпеки, нові уявлення про ймовірні загрози призвели, поза традиційним сприйняттям, до еволюції інвестиційної політики країн. Причиною цьому стало занепокоєння, що рішення іноземної компанії можуть бути продовженням політичних рішень країни-базування інвестора, а не комерційних інтересів самого інвестора. Так, міжнародне інвестиційне право стикнулося з необхідністю пошуку балансу між правами та обов’язками урядів країни-реципієнта та іноземних інвесторів, а головне – їх реальними цілями та інтересами, які різняться. В інвестиційному процесі

цілі приймаючої країни та устремління інвесторів часто не збігаються, що в умовах економічної нерівності ставить експортера ПІІ у кращі умови, дозволяючи впливати на формування напрямів інвестиційної політики країни-реципієнта.

Теоретичною основою моделювання відносин між іноземним інвестором та країною може слугувати теорія «переговорної сили», згідно якої ведення переговорів щодо залучення ПІІ з інвестором відбувається відповідно до НЕІ. Це передбачає встановлення балансу, що формується на стабільності, передбачуваності та прозорості, необхідних іноземним інвесторам під час прийняття інвестиційних рішень, з політичним та економічним становищем, у якому уряди досягають цілей внутрішньої політики. Однак пошук рівноваги інтересів не завжди призводить до успіху: іноземні інвестори через низку причин (фінансові, виробничі, ресурсні, екологічні тощо) можуть ігнорувати або навіть порушувати закони, вдаючись до відвертого лобіювання власних потреб. Саме тому, з метою недопущення негативного впливу на державу (наприклад, встановлення іноземного «контролю» над національною економікою) та її національний бізнес, коли дії компанії з іноземним капіталом досягають критичного рівня загроз, держава може вдаватися до застосування важелів втручання у діяльність таких підприємств. Так, уряди країн-реципієнтів намагаються балансувати інтереси, зміщуючи інвестиційну політику в напрямах лібералізації міжнародного руху капіталу або протекціонізму. Кожного року дедалі більша кількість країн ухвалюють законодавство або переглядають угоди ЗІП з позиції національної безпеки, демонструючи все критичніше ставлення до іноземних інвестицій. У 2018р. зі 112 заходів, що стосувалися залучення іноземних інвестицій та діяльності іноземних інвесторів в країні-реципієнті (запровадили 55 економік), 31 захід був пов’язаний з частковим або повним обмеженням доступу іноземних інвесторів до окремих галузей / підприємств (у 2019 р. кількість таких

заходів зі 107 прийнятих знизилася до 21). Окрім цього, у 2018 р. щонайменше 22 великі інвестиційні угоди (сукупний обсяг транзакцій яких обчислюється приблизно у $153 млрд) були заблоковані з регуляторних чи політичних причин.

Однак, існує чимало суперечностей та невирішених питань. По-перше, законодавство країн по-різному трактує поняття «національна безпека» у контексті ПІІ. Радше, підходи варіюють від «вузького» трактування, яким визначається перелік галузей національної безпеки та дотичних до них, до «ширших» тлумачень, які порушують процедуру попередньої перевірки інвестиційного проекту (investment screening purpose) в «критичній» інфраструктурі/стратегічній галузі. По-друге, країни по різному – за змістом та глибиною процесу – здійснюють перевірку інвестицій: обсяг інформації, який вони вимагають від потенційних інвесторів, різниться. По-третє, існують розбіжності щодо можливих наслідків між країнами, коли інвестиція вважається «чутливою» з позиції національної безпеки. Критерії, які національні органи влади враховують у своїх процедурах перевірки ПІІ, охоплюють: захист державної таємниці від нерозголошення, збереження територіальної цілісності, виключення проблеми тероризму, слідування стратегічним національним інтересам та зовнішньополітичному курсу, незалежність держави від рішень іноземного інвестора, захист прав та свобод громадян, незалежність ЗМІ, запобігання появі ризиків, що пов’язані зі стабільністю економічного розвитку та підтримкою належного соціального порядку, дотримання екологічних стандартів. Серед інструментів регулювання залучення іноземних інвестицій з позиції реалізації свого суверенного права захищати НЕІ, уряди застосовують: (1) повну або часткову заборону на залучення іноземних інвестицій в окремі «чутливі» сектори (найбільш передбачуваний інструмент для іноземних інвесторів); (2) підтримку державних монополій у «чутливих» секторах (держава бере участь у перевірці запланованих

придбань акцій окремих підприємств); (3) перевірку інвестицій у технології, які мають високу економічну цінність, незалежно від сектора економіки; (4) залучення ПІІ на певних умовах (вимога мінімальної частки капіталу / складу наглядової ради); (5) перегляд частки ПІІ (foreign investment review) в окремих / усіх секторах.

Міжнародна співпраця щодо інвестиційної політики, пов'язаної з національною безпекою, сьогодні перебуває у зародковому стані. Деякі країни та учасники інвестиційного процесу навіть припускають, що така політика може не захистити країну, а лише погіршити її привабливість та знизити відкритість до ПІІ. Ще у Декларації ООН про встановлення нового міжнародного порядку від 1 травня 1974 р. було визначено принцип регулювання та нагляду за діяльністю міжнаціональних корпорацій. Того ж року Генасамблея ООН прийняла Хартію економічних прав і обов'язків держави, закріпивши невід'ємне право держави: (1) регулювати і контролювати іноземні інвестиції в межах своєї юрисдикції згідно своїх законів і постанов, відповідно до своїх національних цілей; (2) регулювати і контролювати діяльність ТНК в межах дії своєї національної юрисдикції, вживати заходів щодо забезпечення того, щоб така діяльність не суперечила її законам, нормам та постановам і відповідала її економічній і соціальній політиці.

Узгодженими на міжнародному рівні сьогодні є стандарти поведінки СФБ (суверенних фондів накопичення багатства) – «Принципи Сантьяго» (2008 р.) – Керівні принципи ОЕСР щодо інвестиційної політики країни-реципієнта, пов'язані з національною безпекою (2009 р.), Декларації ОЕСР про СФБ та політику країн- реципієнтів (2008 р.) та про міжнародні інвестиції та ТНК в рамках національного режиму. Згідно з цими документами країни з міркувань національної безпеки можуть запроваджувати різні заборони на іноземні інвестиції.

У міжнародній практиці регулювання ПІІ поряд із заходами щодо захисту НЕІ підсилюється заходами щодо сприяння та заохочення ПІІ. Більшість заходів щодо сприяння (сукупність політик та дій, спрямованих на збільшення та диверсифікацію інвестицій) включають: зняття / зменшення обмежень на вхід інвесторів; надання необхідної інформації; спрощення адміністративних процедур (реєстрація інвестиційних заявок, видача ліцензій); отримання дозволів на роботу та проживання тощо. Заохочення ж забезпечує інвесторам стимули з метою розширення інвестиційної діяльності. Також країни поступово знімають заборони на вкладення інвестицій у сектори транспорту, енергетики, сільського господарства, видобувної промисловості, фінансів, інфраструктури, ІТ сектору та інтернет-торгівлі.

Найпоширенішими заохочуючими заходами залишаються фіскальні стимули: фінансові дотації, зниження мит та пільги на податок на прибуток. Фіскальні стимули, що запроваджуються у країнах світу, охоплюють: (1) податкові: (а) зниження ставки податку на прибуток та ПДВ, (б) зниження ставок оподаткування у разі реінвестування отриманого прибутку чи інвестування у певні регіони та галузі, (в) звільнення від / зниження сплати митних платежів на імпорт новітніх машин та обладнання, технологій, експорту продукції власного виробництва для покриття валютних витрат, (г) виведення з-під оподаткування частини прибутку, що спрямовується на фінансування капіталовкладень виробничого та невиробничого призначення, (д) запровадження податкових канікул, інвестиційної податкової знижки та прискореної амортизації, (є) запровадження інвестиційного податкового кредиту, (е) відстрочка сплати ПДВ під час імпорту товарів, що не виробляються у країні та ін.; та (2) бюджетні: надання іноземним інвесторам урядової допомоги у вигляді прямих субсидій для покриття частини витрат на інвестування, надання державних грантів на створення нових робочих місць, компенсація частини

банківського кредиту, дотації на підвищення кваліфікації наукових працівників, задіяних на підприємствах з ПІІ.

Окрім фіскальних механізмів, на які припадає 27 % усіх заходів інвестиційної політики у світі, вагоме місце посідає функціонування спеціальних економічних зон (СЕЗ) – 14 %. Протягом останніх 10 років у світі відбувся «бум» СЕЗ, що пояснюється новим виміром промислової політики країн та є відповіддю на посилення конкуренції за ПІІ. Станом на 2019 р. у світі нараховувалося 5 383 СЕЗ у 147 економіках світу, і понад 500 таких зон знаходилися у стадії розробки. Зони можуть приймати різні форми залежно від структури промислового сектору країни, інституційного середовища та цілей політики. Поряд зі «стандартними» типами зон, створюються нові: деякі з них акцентують увагу на піднесенні нових високотехнологічних галузей промисловості, фінансовому секторі чи туризмі, інші – на екологічній діяльності («зелені» зони), комерціалізації науки, регіональному розвитку чи відродженні міст. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року сприяв поширенню «СЕЗ сталого розвитку», які ставлять за мету залучення інвестицій у діяльність, пов’язану з досягненням ЦСР, де запроваджуються ESG-фактори. Відтак, більш «слабкі» соціальні та екологічні стандарти перестають бути конкурентною перевагою у залученні ПІІ у СЕЗ.

Однак, продуктивність більшості СЕЗ на практиці залишається нижче очікуваної, а наявність самої зони не є гарантією до постійного збільшення припливів ПІІ. Там, де вони діють, ефект позитивного піднесення є тимчасовим: після нарощування продуктивності економіка зон зростає тими самими темпами, що й національна економіка загалом.

2.2. Стан прямого іноземного інвестування в економіку України

В Україні залучення ПІІ, а також активізація діяльності з їх «просування» у галузі економіки у спосіб посилення дерегуляції підприємницької діяльності, лібералізації інвестиційного режиму, сприяння процесам приватизації та удосконалення інституційної інфраструктури – пріоритетні завдання економічної політики, що визначалися офіційними документами у різні роки: Програмою розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 рр. (Розпорядження КМУ No. 440 від 9 серпня 2002р.), Програмою діяльності КМУ «Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток» (Постанова КМУ No 1107 від 20 грудня 2008р.), Концепцією Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 рр. (Розпорядження КМУ No1900 від 29 вересня 2010 р.), Стратегією сталого розвитку «Україна-2020» (Указ Президента No5/2015 від 12 січня 2015 р.), Економічною стратегією: зростання через інвестиції до 2024 р. (представлена урядом 17 лютого 2020 р.).

Важливість залучення Україною ПІІ першочергово обумовлено необхідністю оновлення основних засобів виробництва (у 2019р. ступінь зносу основних виробничих фондів на підприємствах промисловості склав 59,1 %), доцільністю зниження рівня енергоємності ВВП (порівняно з країнами світу він у 2-2,5 разу є вищим: енергоємність ВВП України у 2017 р. склала 0,27 т н.е./$1 000 (за ПКС), у той час як у низці провідних країн світу цей показник коливався у діапазоні 0,11-0,16 т н.е./$1 000 (за ПКС)), покращення рівня конкурентоспроможності вітчизняних товарів, збільшення питомої ваги високотехнологічних галузей у загальному обсязі промислового виробництва, підвищення технологічного рівня вітчизняних

підприємств, накопичення фінансових ресурсів та підсилення професійних управлінських навичок.

На початку ринкової трансформації, як і у випадку країн V4, вважалося, що приватизація стане стартом впровадження конкурентних засад свободи приватного підприємництва і є найкращою альтернативою запозиченням, надаючи: ресурс для бюджету та створюючи ефективних власників для підприємств державного сектора. Проте у тому вигляді, в якому вона здійснювалася в Україні, приватизація не привела до приходу до країни стратегічних інвесторів (ефективних власників) та не відбулася належна капіталізація підприємств. В Україні іноземні інвестори не мали змоги відкрито на рівних умовах конкурувати з українськими суб'єктами господарювання у приватизаційних конкурсах, за винятком випадків, коли така участь була прямо передбачена. До того ж, зволікання з підготовкою необхідного законодавства відтермінували вхід України як незалежного гравця до міжнародного інвестиційного простору.

Попри те, що іноземний інвестор може брати участь в приватизації об'єктів державної власності шляхом придбання прав або частки власності в статутному капіталі, протягом останнього десятиліття на український ринок у спосіб приватизації не зайшов жоден великий іноземний інвестор (через «затяжний процес» реформи управління державними підприємствами). Робота щодо законодавчого врегулювання цього питання активізувалася лише у 2016 р., коли було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності» No. 1405, яким було дано старт реформі корпоративного управління (дозволило створити незалежні наглядові ради в низці стратегічних державних підприємств, наприклад: АТ «Укрзалізниця», АТ «Укрпошта», НЕК «Укренерго», НАК «Нафтогаз України»).

Для оцінки місця ПІІ в економічній безпеці України, виявлення можливих ризиків, які можуть виникнути у зв'язку із залученням ПІІ, необхідно здійснити огляд прямого іноземного інвестування, окреслити структуру та динаміку інвестиційних надходжень, їх зміни в часі за видами економічної діяльності та регіонами-реципієнтами, а також виявити характер взаємовідносин з основними «країнами-донорами» ПІІ. Обсяги накопичених ПІІ – один із основних показників, який відображає ступінь інтеграції країни у світове господарство, розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків, прагнення до створення відкритої, інноваційної та експортоорієнтованої економіки. З 2020 р. спостереження за надходженнями ПІІ в Україну (відповідно до Повідомлення НБУ від 26 червня 2020 р.) здійснює НБУ. До 2020 р. спостереження також проводилися Державною службою статистики України (Держстат). З метою удосконалення державної політики регулювання ПІІ, спрямованої на реалізацію НЕІ, у дипломному дослідженні використовується статистика Держстату, оскільки вона, попри врахування тільки акціонерного капіталу та боргових інструментів, є більш деталізованою за галузевим, регіональним та географічним розподілом, а також доступна у динаміці за усіма роками здійснення інвестиційної діяльності. Розрахунки, проведені за даними Держстату, були актуальними на час здійснення дипломного дослідження.

ПІІ почали надходити до економіки країни з 1991 р., коли Україна стала на незалежний шлях розвитку (рис. 2.1), однак протягом усього аналізованого періоду припливи ПІІ характеризувалися різним ступенем інтенсивності внаслідок дії ендогенних та екзогенних факторів, під впливом яких сформувалися під впливом яких сформувалися етапи надходження ПІІ.

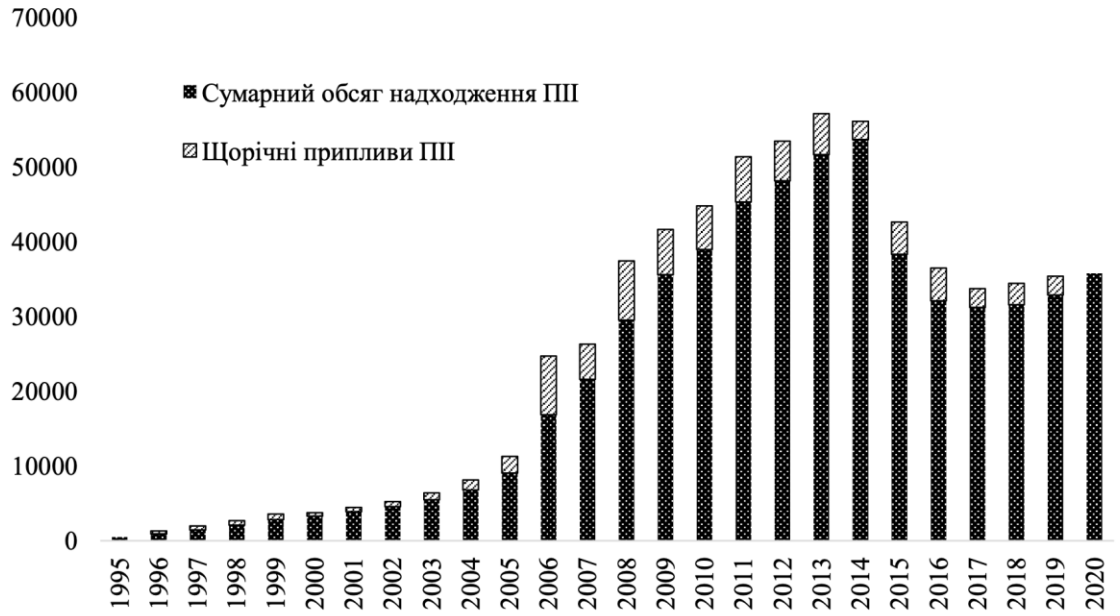

Рис. 2.1 Динаміка притоку та сумарного обсягу ПІІ (акціонерного капіталу), станом на початок року, $ млн.

Економіка України протягом довгого часу перебуває в умовах гострого дефіциту національних інвестиційних ресурсів і різкого сповільнення темпів надходження ПІІ через наявність системи геополітичних та геоекономічних ризиків. Військово- політичний конфлікт, який триває з 2014 р., суттєво погіршив очікування інвесторів стосовно перспектив інвестування та фізичної безпеки активів. Американський економіст М. Хикс довів, що міжкраїнові конфлікти та війни мають наслідком скорочення обсягів інвестицій: уповільнення припливу ПІІ відбувається на наступний рік від початку конфлікту та після проведення оцінки майбутніх перспектив ринку, безпеки функціонування бізнесу. Разом з тим, локальні конфлікти можуть мати обмежений вплив на надходження інвестицій, якщо: (1) інвестор здатен захистити об’єкт інвестування; (2) інвестиції спрямовуються до території, яка не є під дією збройного конфлікту та існує здатність їх фізичного захисту. Несприятливий клімат інвестиційної та підприємницької діяльності

спричиненим відсутністю незалежної та некорумпованої судової системи, слабким захистом інвесторів, відсутністю гарантій їх безпеки, затягуванням процесу приватизації, нестабільністю економічної ситуації, що підсилені російською військової агресією на Сході України та негативними наслідками COVID-19 – найголовніші причини нинішньої слабкої інвестиційної динаміки.

Шукаючи нові можливості для інвестування та реалізуючи свою стратегію за кордоном, інвестор звертає увагу також на позиції потенційної країни-реципієнта ПІІ у світі з-поміж інших у міжнародних економічних рейтингах. На жаль, побіжний аналіз таких рейтингів свідчить про невисокі позиції України серед країн світу. Однак іноземні інвестори не полишають надії на розширення та поглиблення інвестиційних зв'язків з Україною через наявність інвестиційно привабливих факторів.

Приєднання України до СОТ у 2008 р. сформувало позитивні передумови для покращення інвестиційного клімату і мало стати позитивним сигналом для іноземних інвесторів. Зобов'язання України під час приєднання стосувалися гарантій захисту прав інвесторів. Країна привела національну систему звітності до міжнародних стандартів. У 2013 р. вирішальним для інвесторів мало стати підписання Угоди про асоціацію з ЄС, проте відмова країни від підписання стала причиною різкого погіршення індексу інвестиційної привабливості – 1,81 бали (рис.2.2). З 2016р. Європейська Бізнес Асоціація почала фіксувати покращення індексу до майже 2,9 балів (за 5-бальною шкалою).

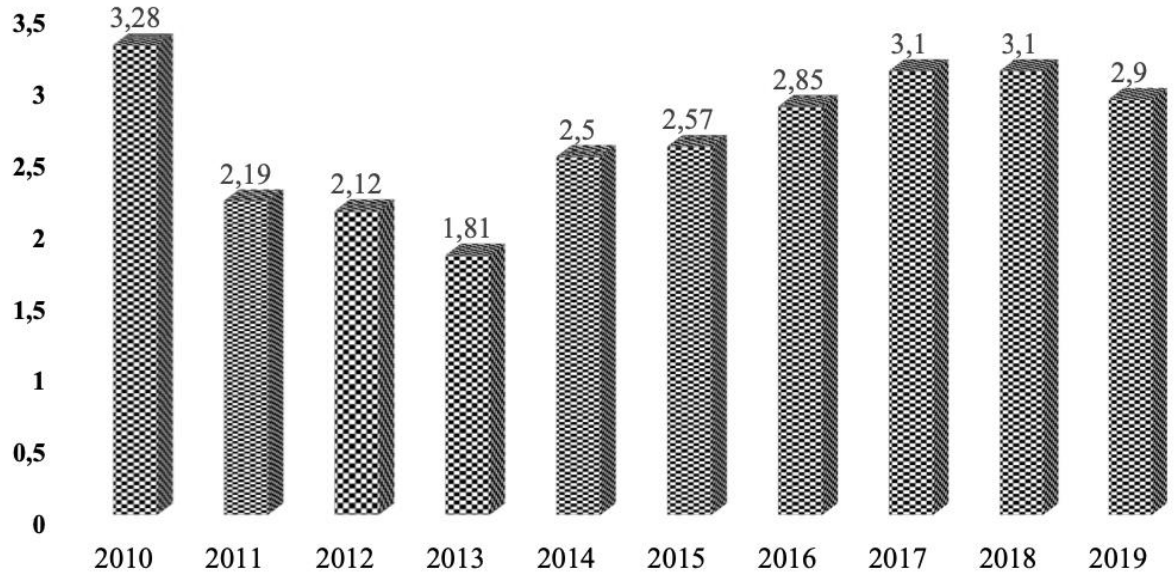

Рис. 2.2 Динаміка індексу інвестиційної привабливості, 2010-2019рр. (середнє значення)

Така оцінка не є високою, проте дає сподівання на подальшу активізацію іноземних інвесторів в Україні. Серед негативних причин, на які сьогодні вказують інвестори – високий рівень корупції, слабка судова система, відтік робочої сили, повільна дебюрократизація бізнес-процесів, тиск з боку правоохоронних органів, «турбо-режим» роботи нової влади. Серед позитивів: поступова стабілізація політичної ситуації, старт реформування ринку землі, запуск механізму концесії, початок роботи Вищого антикорупційного суду, скасування лімітів на репатріацію дивідендів.

Сильні сторони	✓ сировинні, природні та мінеральні ресурси; ✓ найбільші запаси чорнозему у світі; ✓ географічне розташування на перетині основних транспортних коридорів між Європою та Азією; ✓ сприятливі кліматичні умови; ✓ наявність перспективних для інвестування галузей; ✓ відносно дешева та водночас кваліфікована робоча сила; ✓ великий ємний та фактично конкуренто необмежений внутрішній ринок з більшості товарних позицій; ✓ високий науковий потенціал; ✓ розвиненість інфраструктури (наявність доріг, портів, мостів, летовищ, складів, систем зв'язку, водопостачання тощо); ✓ ліберальність екологічних норм; ✓ наявність технологічних та індустріальних парків.	✓ мінливість вітчизняного законодавства та суттєве адміністративне навантаження; ✓ слабкість правової системи, що не дає повної гарантії іноземним інвесторам захисту їх прав власності за умов вкладення ПІІ; ✓ високий рівень корупції та бюрократизму у владних структурах; ✓ незабезпеченість верховенства права, політична залежність судових органів від рішень чиновників та впливу груп економічних інтересів; ✓ нерозвиненість фондового ринку; ✓ недоступність довгострокового кредитування; ✓ незадовільний стан якості інституційного середовища; ✓ відсутність дієвої системи страхування іноземних інвесторів; ✓ низькотехнологічна укладність економіки; ✓ значна енерговитратність виробництва.	**Слабкі сторони**
Можливості	✓ економічна інтеграція у рамках угоди про ЗВТ України з ЄС та Канадою; ✓ близькість до азійських ринків; ✓ доступ великих інвестиційних гравців до ресурсів – матеріальних, трудових, природних та фінансових.	✓ конкуренція з боку «нових» країн-членів ЄС та ринків, що розвиваються, за залучення ПІІ; ✓ військово-політичний конфлікт на Сході країни; ✓ нестабільна внутрішня політична та економічна ситуація; ✓ недієвість механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, та низький рівень гарантування безпеки інвестиційної діяльності.	**Загрози**

Таблиця 2.1 SWOT-аналіз інвестиційної привабливості України

Аналізуючи стан прямого іноземного інвестування, звернемося до його структури. Станом на початок 2020 р. до економіки України ПІІ надійшли зі 125 країн світу, однакосновна частина їх надходжень вже протягом багатьох років припадає на 10 країн, що свідчить про незначну географічну диверсифікацію країн-експортерів ПІІ до України. Загалом же географічна структура ПІІ формується під впливом розвитку зовнішньоекономічних зв'язків зі стратегічними партнерами (сьогодні таким партнером є країни ЄС, якими з початку інвестування внесено $28

289,3 млн, або майже 79 % загального обсягу ПІІ, тоді як до 2002 р. включно таким партнером були США та Росія).

Країна	$ млн.	%	$ млн.	%	$ млн.	%
	2007 р.		**2012 р.***		**2019 р.****	
Кіпр	3 011,7	14,2	12 700,8	26,4	10 368,9	29,3
Нідерланди	1 493,0	7	9 323,8	19,3	8 301,4	23,1
Велика Британія	1 557,2	7,4	2 536,4	5,3	2 060,6	5,7
Німеччина	5 620,7	26,5	5 329,8	11,0	1 843,1	5,1
Швейцарія	504,9	2,4	1 141,9	2,4	1 714,5	4,8
Австрія	1 600,8	7,6	2 317,5	4,8	1 249,4	3,5
Віргінські острови	808,3	3,8	1 580,2	3,3	1 062,1	3
Франція	826,8	3,9	1 993,1	4,1	845,5	2,4
РФ	980,8	4,6	2 876,1	6	783,3	2,2
США	1 418,0	6,7	966,6	2	637,8	1,8
Інші країни	3 363,8	15,9	7 431,4	15,4	6 940,3	19,3
Загалом	**21 186,0**	**100**	**48 197,6**	**100**	**35 806,9**	**100**

Таблиця 2.2 Географічна структура розподілу ПІІ, наростаючим підсумком на початок року

Основними європейськими країнами-донорами ПІІ протягом останніх роківзалишаються Кіпр, Нідерланди, Велика Британія, Німеччина та Франція, а їх капітали переважно розміщені у таких галузях економіки, як промисловість, оптова та роздрібна торгівля, фінансова діяльність та операції з нерухомістю.

Однією з характерних особливостей ПІІ в Україні є те, що вони утворені двома групами інвесторів: (1) капітали, які безпосередньо належать іноземним резидентам; (2) капітали, що контролюються іноземними компаніями резидентів України (українські капітали раніше виведені з країни, як правило, до офшорної юрисдикції (англ. – round-tripping FDI). Аналіз країн-експортерів ПІІ в економіку України свідчить про невисоку частку ПІІ з розвинутих країн світу, натомість показники країн-офшорних зон – вкрай високі. Згідно з Постановою КМУ No1045 від

27 грудня 2017 р. визначено 65 країн/територій, які підпадають під статус офшорних зон. Так, станом на кінець 2019 р. сумарний обсяг надходження ПІІ з цих територій склав понад $13,5 млрд, що становить 37,8 % загального обсягу ПІІ.

Офшорною зоною, з якої накопичено найбільші обсяги ПІІ – 29 %, – є Кіпр. Акціонерний капітал цієї країни витісняє з української економіки капітал розвинених країн світу та забезпечує загальні показники приросту надходження ПІІ до України. Вперше Кіпр посів провідні позиції серед іноземних інвесторів у 2010р., накопичивши $8 603 млн. Можливим поясненням високої частки Кіпру є те, що окремі українські інвестори – дочірні структури українських фірм – через кіпрський банківський сектор вклали кошти в Україну, що призвело до «кругообігу» ПІІ. У цьому аспекті досить показовою є статистика ПІІ з України до країн світу, де лідером є той же Кіпр – за усі роки було інвестовано $5 932,5 млн (97,4 % усіх ПІІ з країни).

Окрім Кіпру, серед найбільших офшорних юрисдикцій, присутніх в Україні, – Британські Віргінські острови, Ліхтенштейн, Беліз, Ірландія. Високий ступінь інвестування з цих країн пояснюється наявністю пільг для зареєстрованих на їх території іноземних компаній, а відтак, їм притаманні специфічні елементи офшорності, проте неспівставні з Кіпром. Наявність значних офшорних інвестицій негативно впливає на інвестиційний потенціал України та ставить під загрозу досягнення сталого економічного розвитку.

Одна з найпотужніших економік світу та «донор» ПІІ – США, капітали яких переважно спрямовуються у безпечні та стабільні регіони світу, з наявним інноваційним потенціалом та широкою маркетинговою мережею, за роки незалежності інвестувала до України лише $637,8 млн. Статистика свідчить про суттєве скорочення частки США в надходженнях ПІІ – з 4,3 % у 2009 р. до 1,8 % у 2019 р.

Окрім традиційних інвесторів, зацікавленість виявили представники економіки Китаю: наприклад, China Western Power Industrial у 2016 р. оголосила про проект з виробництва відновлюваної енергії на суму $189 млн. Наприкінці 2019 р. в індустріальному парку «Chortkiv-West» китайські інвестори зголосилися побудувати заводи з переробки кукурудзи з сукупним обсягом інвестицій у $600 млн. Поки ж загальний обсяг накопичених ПІІ з цієї країни – лише $ 40 млн.

Від початку 2000-х рр. у спосіб приватизації російські інвестори монополізували сектор переробки нафти та роздрібного продажу нафтопродуктів, володіли чималою часткою активів у секторі постачання, передачі та розподілу електричної енергії та секторі кольорової металургії. Найбільшими активами, які сьогодні належать російським інвесторам: «Євраз-Україна» (кольорова металургія), «Київстар» (телекомунікації, належить VimpelCom Ltd., власником більшої частки акцій якого є російська «Альфа-Групп»), ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ «Сбербанк», АТ «Альфа-банк» (банківський сектор, у 2020 р. їх частка скоротилася до 7,3 %).

Як видно, структура іноземних інвестицій в Україні не є оптимальною та не відповідає структурі інвестицій, розміщених у переважній більшості розвинених країн. Для української економіки важливими є інвестиції з країн, які є технологічними лідерами, переважно «старих» країн-членів ЄС (у першу чергу Франції, Італії та Німеччини), США та Японії, які є лідерами у виробництві товарів з високою часткою доданої вартості. Для України у світлі введення у дію Угоди про ПЗВТ з ЄС, а саме положень про усунення тарифних бар'єрів у взаємній торгівлі країн-учасниць, пріоритетним завданням є налагодження ефективних та гідних потенціалу України зв'язків з ЄС. Не менш важливою є «якість» залучених ПІІ, а саме сфери їх спрямування.

З роками галузева структура щорічного припливу ПІІ змінювалася. Найбільш інвестиційно привабливою для іноземних інвесторів у 2019 р. була промисловість: на підприємствах галузі станом на кінець 2019 р. було зосереджено $11 595,9 млн (32,4 %) ПІІ, з яких найбільша частка – 74 % ($8 609,3 млн) – надійшла на підприємства переробної промисловості. У переважній більшості ПІІ спрямовано у виробництво продуктів харчування та споживчих товарів – JTI, Phillip Morris, Nestle,

Все почалося з настанням 2014 р.,через наслідки спричинені негативнимим внутрішніми політичними діями, а також через розпочинання війни на Сході країни та непідходячих економічних процесів посилився несприятливий вплив для ПІІ валютно-курсової та грошово-кредитної політики. З теорії відомо, що підвищення валютного курсу стимулює приплив іноземних інвестицій та одночасно вивезення прибутку за іноземними капіталовкладеннями; падіння ж призводить до зменшення надходжень іноземних капіталів. Знецінення української гривні, яке відбувається протягом останніх 7 років, мало б сприяти надходженню експортоорієнтованих ПІІ. Проте на практиці це викликало відчуття значної валютної нестабільності для ведення бізнесу у іноземних інвесторів, більшість з яких змушені були хеджувати ризики валютних коливань на міжнародних фінансових ринках.

3. РЕГУЛЮВАННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ПОЛІТИЦІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

3.1. Напрями регулювання прямих іноземних інвестицій в умовах захисту та реалізації національних економічних інтересів України

Проведений інтернаціональний огляд практичних аспектів регулювання ПІІ в контексті впровадження НЕІ дає змогу стверджувати, що в Україні головною метою регулювання ПІІ повинно бути створення здорового інвестиційного клімату, де головним аспектом буде не лише залучення нових ПІІ та максимізація вигоди, які ними можуть буду зумовлені, але й також захист економічних інтересів країни.

За базис грамотної політики ПІІ необхідно взяти прагматичний підхід, у суті якого лежить розуміння та прийнятті неоднозначного впливу ПІІ на країну-реципієнта і цей підхід повинен базуватися на: (1) кларифікації найбільш актуальних напрямів задля максимальної реалізації потенційних вигід від іноземних інвестицій: галузеві пріоритети (наприклад залучення ПІІ у високотехнологічні сфери які зможуть працювати на експорт) та державні пріоритети (залучення ППІ з розвинутих держав); (2) проведенні необхідних запобіжних заходів задля уникнення небажаних ефектів від інвестицій з-за кордону; (3) узгодженні політики з регуляції ПІІ зі глобальним планом розвитку держави.

Задля забезпечення економічної безпеки в реаліях відкритої економіки до інвестиційних потоків з-за кордону, треба розробиту політику, що не відлякувала б іноземних інвесторів жорсткими умовами, і в той же час сприяла реалізації НЕІ та інтересам окремих суб'єктів господарювання держави. Через це, автор вважає, регуляторні заходи повинні бути сформовані у спосіб декомпозиції – тобто, системного дослідження структури цілісної системи регулювання ПІІ, з кларифікацією

конкретних компонентів системи (сприяння, заохочення та захист) та зображенням їх взаємозв'язку

Таким чином, заходи сприяння повинні підтримувати ППІ під час їх входження та наступного функціонування. Ефективність таких заходів виходить з потреби у забезпеченні необхідного рівня легкості ведення бізнесу, де за основу виступають:

1. Відкритість під час розробки інвестиційної політики, регламентів та процедур: (1) систематизація та інституалізація інвестиційних норм; (2) вчасне інформування про потенційні зміни в процедурах, стандартах, технічних вимогах тощо; (3) розробка конкретних критеріїв оцінювання інвестиційних пропозицій.

2. «Легкість» адміністративних процедур: (1) зменшення періоду обробки та спрощення подання інвестиційних заяв, реєстрації нових інвесторів; (2) вчасне повідомлення інвесторів про поточний статус розгляду їх заяв; (3) підтримка персоналу, який працює задля впровадження інвестиційного проекту; (4) доступ до інфраструктури; (5) запровадження прогресивних методів ведення документообігу та спрощення процедур.

3. Створення конструктивних взаємовідносин з інвесторами: (1) регулярні інформативні заходи разом з залученими сторонами під час реалізації проекту; (2) кларифікація механізму, що дає можливість інвесторам давати свої коментарі, щодо змін законодавства.

4. Визначення ефективності діяльності установ, які працюють надо всебічним сприянням міжнародному інвестуванню або наданні адміністративних послуг потенційним та поточним інвесторам.

Розробка комплексу заходів сприяння, реалізація ефективного компелксу інструментів задля заохочення ПІІ – це важливий пріоритет для для нашої держави у найближчому майбутньому. За період незалежності в Україні були неодноразові спроби законодавчної легалізації «інвестиційних стимулів», однак вони були розрізнені та непослідовні. Комплекс

інструментів стимулювання повинен бути має конкретним та відкритим і не забувати про потенціал української економіки, відповідати поточним реаліям та не йти в розріз до очікувань потенційних інвесторів, і до того ж відповідати НЕІ. Дані інструменти повинні бути взаємопов'язаною системою, а не набором непов'язаних заходів. Комплекс заохочувальних інструментів буде успішним якщо «стимули» будуть логічними витікати з національної економічної політики, бюджетним реаліям та підтримки балансу потреб зовнішніх інвесторів і внутрішніх підприємців. У разі надання пільг, вони повиннні орієнтуватися на інвестиційні витрати, що дасть змогу дотримуватися вимог щодо ефективності, екологічності та інші.

Також, важливими є заходи, які мають на меті забезпечити безпеку держави від загроз для національної безпеки транзакцій. Необхідно пам'ятати, що відкриття держави для закордонних інвестицій повинно бути продуманим так контрольованим з боку влади. Створення національної системи захисту об'єктів критичної інфраструктури та стратегічних об'єктів вимагає створення спеціального механізму адміністративно-правового регулювання закорднонних інвестицій. Станом на сьогодні система захисту критичної інфраструктури в Україні практично відсутня у законодавстві та не здатна протистояти сучасним системним загрозам.

З урахуванням усього вище наведеного випливає висновок, що за для того аби мати змогу масштабно та збалансованого залучати закордонні інвестиції необхідно створити глибоку та продуману систему державного регулювання ПІІ. Залучаючи закордонні інвестиції, держава повинна залишатися незалежною економічно та одночасно бути достатньо відкритою щоб кооперуватися з закордонними інвесторами, контролювати та направляти рух капіталу, у ті сектори державної економіки, де овни найбільше потрібні.

3.2. Інструменти економічного механізму стимулювання прямих іноземних інвестицій в контексті реалізації національних інтересів України

Так як держава відіграє головну роль у запровадженні системи залучення та розподілу ПІІ – створення комплексу стабільних та єфективних інструментів – вона не може стояти осторонь, а повинна дбати про створення необхідних заходів регуляторної політики, що ставлять на меті не просто підсилити зростання ППІ, але у той же час забезпечити якумога ефективнішу їх локацію.

Створення Інвестиційного кодексу має на меті розробку структурованої та відкритої системи законодавчих норм які сприятимуть функціонуванню сфери інвестування. Кодекс має: (1) кларифікувати сферу дії; (2) визначати єдину термінологію та категоріальний апарат для застосування у інвестиційній діяльності; (3) чітко визначати суб'єкти інвестиційної діяльності; (4) розробляти засади діяльності та стандарти поведінки закордонних інвесторів; (5) надавати необхідний правовий захист майнових прав закордонних інвесторів; (6) окреслювати гарантії для закордонних інвесторів; (7) гарантувати нетерпимість до будь-якого роду дискримінації з боку країни-рецепієнта; (8) унеможливлювтаи безоплатну експропріацію; (9) чітко визначати умови, за яких є необхідним звернення до міжнародного арбітражу задля вирішення суперечок між державою та інвестором.

Важливим фактором, який дасть поштовх інвестиційній діяльності є ДПП (організаційний механізм). Залучення ППІ та створення ефективної моделі ДПП є одним з ключових заходів направлених на реалізаціію реформ Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Для нашої держави механізм ДПП є доволі актуальним згідно до принципівйого функціонування, таких як: справедливий розподілу ризику, пріоритетність НЕІ, відкритих та

рівноправних відносин між сторонами тощо. Та на практиці це механізм досі не працює на повну потужність, незважаючи на підтримку на законодавчому рівні (01.07.2010 було прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство»).

За умови правильної реалізації ДПП, цей механзммає шанси стати важливим інструментом залучення закордонних інвестицій та впровадження значущих економічних проектів для нашої держави. Задля активізації та ефективного запровадження ДПП, доцільно вжити наступне:

- покращити інституційне забезпечення ДПП;
- затвердити гарантії захисту інтересів усіх партнерів ДПП протягом всього періоду роботи над проектом на законодавчому рівні;
- створити відкриту базу даних інвестиційних проектів, які можуть бути впроваджені за допомогою ДПП;
- кларифікувати склад компетенцій та рівень відповідальності влади протягом всього періоду роботи над проектом, щоб уникнути дублювання функцій;
- створити механізм компенсації для закордонних інвесторів у випадку розриву договору за ініціативи держави.

Для інституційного механізму залучення закордонних інвестицій досі є типовим відсутність необхідних стимулів. До того ж, потенційні закордонні інвестори досі не володіють необхідною інформаціією про специфіку та переваги інвестування в економіку України. Досвід нашої держави у створенні інституційної системи сприяння ПІІ є занадто малим, аби розцінбватися як успішний.

Задля забезпечення високої ефективності системи сприяння ПІІ в Україні у плані покращення інституційного забезпечення необхідно наступне:

- ➢ впровадити координаційний механізм органів виконавчої влади, який буде вирішувати проблеми, що постають під час залучення

інвестицій. Призначити національне відомство, яке буде нести відповідальність за ППІ, та сприятиме кооперації та координації між інвесторами та регуляторними органами;

- ➢ запровадити систему показників оцінки ефективності адміністративних процедур, які дадуть змогу зрозуміти ефективність кооперації органів державної влади та інвесторів;
- ➢ створити можливості для безперебійного функціонування майданчика, що матиме на меті налагодження відносин з закордонними інвесторами;
- ➢ вдосконалити діяльність Національної інвестиційної ради та Офісу із залучення та підтримки інвестицій щодо розширення комунікаційних заходів з закордонними інвесторами;
- ➢ доручити Офісу відповідальність за отримання та обробку запитів закордонних інвесторів, що будуть направлятися державним органам, та проводити експертизу інвестиційних проектів;
- ➢ у рамках Офісу створити спеціалізований відділ супроводу іноземних інвесторів після реалізації їх проектів для підтримки систематичної взаємодії з ними;
- ➢ залучати до взаємодії з Офісом організації, які безпосередньо мають відношення до приваблення закордонних інвестицій;
- ➢ законодавчо, чітко визначити функції та задачі ФДМУ, що опікується приватизацією, та Офісу, що займається інвестиціями «нульового циклу», бо в реальності вони часто можуть повторюватися.

Оскільки Україна, знаходиться на суттєво нижчому рівні технологічного розвитку, ніж, до прикладу, країни V4, необхідно застосувати заходів задля покращення науково-технічного прогресу, для поліпшення власного економічного та технологічного розвитку. Задля вирішення таких задач, для України стане досить актуальним, впровадження та реалізація такого типу СЕЗ як технологічні парки. Вони

являються одними із найбільш перспектвних об’єктів для інвестицій в науково-технічну сферу, що об’єднує науковий та промисловий потенціал.

Разом із вище згаданими механізмами заохочення закордонного інвестування, також значущості набуває фіскальний механізм, що включає дві складові: податкову, що має на меті забезпечення конкурентних умов для закордонних інвесторів, та бюджетну – економічно обґрунтовану частину бюджетних коштів, яка повинна підтримувати ПІІ.

Попередній досвід нашої держави України у аспекті податкових пільг задля приваблення закордонних інвестицій виявився досить негативним. В результаті українські капітали були вивезені за кордон а потім повернуті у якості іноземних інвестицій. Дане явище сильно збільшило офшоризацію економіки. Також варто зазначити, що пільги, у більшості були «точковими», і ставили під сумнів бюджетну прозорість. Тож, впроваджуючи податкові пільги, необхідно також створити систему для їх доцільного використання та відмовитися від індивідуальних і галузевих пільг, які показали свою неефективність.

Щодо підтримки проектів та підприємств, що мають ПІІ, з боку бюджету, необхідним стає питання впровадження реформ до структури видатків бюджету через скорочення дотацій та нарощення витрат на впровадження інвестиційно-інноваційних проектів. Вибір конкретного типу та ступеню підтримки інвестиційної діяльності має спиратися на оцінку потенційних «витрат-вигід».

3.3. Вектори оптимізації процесу управління ризиками суб'єктів прямого іноземного інвестування

Притік ПІІ до держави-рецепієнта пов'язаний з необхідністю вживати певні заходи та рішення обом сторонам, інвестарам та владі, що мають на меті створення та поглиблення взаємовигідних відносин, що й надалі спонукали би притік нових ПІІ і в той же час дотримувалися вже існуючих принципів економічної безпеки держави-отримувача.

Розповсюдженою є ситуація, коли пошук компромісів в умовах безперервного розвитку економічних процесів здійснюється в ситуації невизначеності. Це обумовлено рядом факторів, такими як: (1) відсутність достатньої кількості інформації; (2) нестача ресурсів, що необхідні для виконання поставлених завдань; (3) нестабільність у законотворчому аспекті, що є захисною реакцією НЕІ; (4) відсутність з боку закордонних інвесторів комплексного бачення, яке відображало би перспективні галузі для ПІІ; (5) ігнорування владою потреб закордонних інвесторів, або ж навпаки – закордонним інвестором національного законодавства.

Конструкція системи, де будуть прозорі умови для ведення бізнесу являється вкрай важливим для майбутніх перспектив зростання ПІІ, що дасть змогу вивести добробут населення держави на новий рівень, та зростанню позицій держави на міжнародній арені. Найважливішими складовими комплексу інструментів, що дадуть змогу полегшити ведення бізнесу на практиці є: (1) передбачуваність у реформуванні законодавства; (2) збільшення важливості ролі ряду політичних інститутів, зокрема судів; (3) макроекономічна стабільність; (4) непохитність майнових прав; (4) полегшення доступу закордонних інвесторів до ресурсів, які вони потребують, наприклад фінансові; (5) зростання рівня кваліфікації працівників.

Більша частка експертів (76,4 %) вважають, що найважливішим на шляху приваблення закордонного капіталу в Україну є боротьба з високим рівнем корумпованості та бюрократизації. Також значну роль відіграють гарантіїї від держави та її підтримка; стабільність банківського та фінансового сектору економіки; залучення країни до участі у масштабних інвестиційних проектах; полегшення доступу до фінансових ресурсів.

Можно стверджувати, ефективність боротьби з високим рівнем корумпованості та бюрократизації прямо впливатиме на рівень політичної стабільності всередині держави. Закордонні інвестори регулярно виказують свою незадоволеність недостатньою чіткістю та прозорістю законодавства, що призводить до випадків неоднозначності трактувань: забюрократизованість владного апарату – потреба у шаленій кількості дозволів для діяльності від різномантних органів влади; корупція у владних органах, та як наслідок завищення власних повноважень з боку контролюючих інстанцій. Це все спричиняє проблеми у виробничому та збутовому процесі, і призводить до скорочення прибутку та зникнення конкурентних переваг на внутрішньому ринку. Тому доцільно вжити наступні кроки, що дадуть змогу збільшити рівень привабливості інвестиційного клімату в Україні:

Організаційні:

- деталізувати повноваження владних органів щоб покращити їх кооперацію із закордонними інвесторами;
- діджиталізувати систему комунікаційй приватних суб’єктів господарювання та фіскальних структур;

Адміністративні:

- Зменшити високий рівень бюрократизації, що заважає активному входженню ППІ до держави;

- Розробити спрощену процедуру реєстрації підприємств, які містять у своєму капіталі ПІІ, визначивши відповідальні за це органи, що будуть взаємодіяти із закордонними інвесторами;

Правові:

- Посилення юридичної відповідальності за корупцію в органах державної влади;
- Законодавчо закріпити механізми юридичної відповідальності державних органів за недотримення власних зобов'язань та протиправних дій щодо закордонних інвесторів;
- Запровадити системи контролю та моніторингу діяльності державних структур зі встановленням необхідних санкцій за порушення;
- Провести реформування судову систему, з акцентом на більший рівень її відкритості та прозорості;

Економічні:

- Забезпечити неупередженість ліцензійно-дозвільних процедур, шляхом зменшення кількості ліцензованих видів економічної діяльності;
- Зменшити рівень тиску на приватний бізнес шляхом модернізації податкового законодавства;

Соціокультурні:

- Заохочувати діаспорян, що проживають у різних куточках світу, до інвестування в Україну, що дасть змогу вітчизняним підприємствам створити нові міжнародні контакти та загалом сприятиме інтернаціоналізації економіки держави;

Комплекс заходів задля зменшення вищезгаданих ризиків, разом із полегшенням умов ведення бізнесу дасть змогу Україні конкурувати з іншими країнами світу за надходження ПІІ. У той же час, ініціативи з боку держави щодо функціонування закордонних інвестицій повинні бути виставлені на дискусію із представниками іноземного бізнесу, фахівцями в

галузі інвестування тощо. До того ж, повага до законодавчих норм та існуючого бізнес-середовища з боку іноземного інвестора також являється необхідною для забезпечення НЕІ.

ВИСНОВКИ

Результати, які були отримані в ході написання магістерської роботи, вирішили важливі наукові завдання, які полягають в теоретичному усвідомленя впливу ПІІ на НЕІ, створені науково-методичних та практичних рекомендацій щодо покращеня економічної безпеки України завдякі створення системи заохочувальних, спонукальних та захисних заходів стосовно ПІІ.

Тож ми можемо зробити такі висновки:

1. Узагальнення теоретичних засад щодо прямих іноземниз інвестицій продемонструвало їх ключове значення як засобу інтеграції національної економіки до світового господарства.
2. Було продемонстровано, що прямі іноземні інвестиції являються часткой відтворювальних процесів та демонструють наступні переваги: (1) зростання виробничих потужностей; (2) основа нагромадження капіталу; (3) продукування нових робочих місць та збільшення доходів працівників; (4) зростання надходжень до державного бюджету; (5) каталізатор розвитку нових технологій та методів управління і маркетингу; (6) каталізатор інтеграції національної економіки у світове господарство.
3. Аналіз надходження ПІІ в Україну продемонстрував, що його кількісні і якісні характеристики не є релевантними до стратегічних планів розвитку України та не взмозі достатньо розкривати потенціал національної економіки та регіонів, та негативно впливають на національну економічну безпеку. Для прямих іноземних інвестицій в Україні характерний галузевий та географічний дизбаланс. Невідповідність прямих іноземних інвестицій викликам модернізації та розвитку високих технологій у різних галузях економіки, а також значна частка фінансових ресурсів з офшорних регіонів лише

підкріплює статус української економіки на світовому ринку як такої, що здебільшого спеціалізується на сировині. Задля забезпечення економічної безпеки необхідно приваблювати ПІІ, що будуть працювати на розвиток сучасних технологій, та направлені з держав, які є світовими лідерами у галузі технологій.

4. Було визначено пріоритети для регулювання ПІІ задля забезпечення НЕІ за наступними базисними напрямами: сприяння, заохочення та захист. Щодо сприяння, необхідним є поліпшення умов для приваблення закордонних інвесторів, а саме: запровадження ефективного інституційно-правового забезпечення, ліквідація адміністративних бар'єрів, розробка системи державних гарантій тощо. Щодо заохочення, існує потреба в розробці комплексу інструментів податкового стимулювання, які не йтимуть в розріз з НЕІ. Щодо захисту об'єктів життєво важливої інфраструктури та стратегічних об'єктів існує потреба імплементувати заходи адміністративно-правового регулювання з метою контролю та перевріки прямих іноземних інвестицій.
5. Враховуючи міжнародну господарську практику інтенсифікації досліджень для знаходження нових шляхів для приваблення ПІІ та з системним аналізом, як базисом, окреслено конкретні заходи які сприятимуть приваблению руху ПІІ в нашу державу, і у той же час не йдуть в розріз з НЕІ та поліпщать інвестиційний імідж України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України, 1996. No 30, ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України, 2003. No 18, No 19-20, No 21-22, ст.144.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. Відомості Верховної Ради України, 2012. No 44-45, No 46-47, No 48, ст.552.
4. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001р. Відомості Верховної Ради України, 2002. No 3-4, ст.27.
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010р. Відомості Верховної Ради України, 2011. No 13-14, No 15-16, No 17, ст.112.
6. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25 червня 1991 р. No1264 – XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/conv (Дата звернення 25.04.2020 р.)
7. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18 вересня 1991 р. No 1560-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12 (Дата звернення 7.06.2020 р.).
8. Про телебачення і радіомовлення. Закон України від 21 грудня 1993 р. No3759-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12 (Дата звернення 7.06.2020 р.).
9. Про режим іноземного інвестування. Закон України від 19 березня 1996 р. No 93- 96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр (Дата звернення 16.04.2020 р.).
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів. Закон України від України, 2015, No 25, ст.188.

11. Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні. Закон України від 4 листопада 2015 р., No 817-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2016, No 10, ст.97.
12. Про ратифікацію Угоди про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом міжнародного розвитку ОПЕК. Закон України від 5 грудня 2017 р., 2220- VIII. Відомості Верховної Ради України, 2018, No 5, ст.33.
13. Про приватизацію державного і комунального майна. Закон України від 18 січня 2018 р. No2269-VIII URL: (Дата звернення 15.04.2020 р.)
14. Про національну безпеку України. Закон України . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (Дата звернення 15.05.2020 р.).
15. Про валюту і валютні операції. Закон України від 21 червня 2018 р. No 2473-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text (Дата звернення 1.12.2020р.).
16. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України від 21 січня 2015 р. No5/2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015 (Дата звернення 7.06.2020).
17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р. "Про Стратегію національної безпеки України". Указ Президента України від 14 вересня 2020р. No 392/2020. URL: https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037 (Дата звернення 12.01.2021 р.).
18. Про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями. Проект закону України від 1 липня 2020 р. No3760 (прийнятий 17 грудня 2020 р.). URL:

https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69308 (Дата звернення 12.01.2021 р.).

19. Про утворення Офісу із залучення та підтримки інвестицій. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. No 740. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2016-%D0%BF (Дата звернення 7.06.2020 р.).
20. Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, та визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. No 977. Постанова КМУ No210 27 грудня 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2017- %D0%BF#n10 (Дата звернення 7.06.2020 р.).
21. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. No 1277. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/218014___218079 (Дата звернення 4.05.2020 р.).
22. Декларація про встановлення нового міжнародного економічного порядку. Резолюція 3201 (S-VI) від 1 травня 1974 р. No995_339. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_339#Text (Дата звернення 2.06.2020 р.).
23. Хартія економічних прав та обов’язків держав від 12 грудня 1974 р. No995_077. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_077 (Дата звернення 2.06.2020 р.).
24. Про здійснення іноземних інвестицій у суб'єкти господарювання, що мають стратегічне значення для національної безпеки України. Проект Закону від 3 лютого 2021 р., реєстр No 5011. URL:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70997 (Дата звернення3.02.2021 р.)

25. 2018 Global Sustainable Investment Review. Global Sustainable Investment Alliance. URL: http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2019/03/GSIR_Review2018.3.28.pdf (Last accessed 6.04.2020).
26. 2019 Investment Climate Statements: Czech Republic. US.Department of State. URL:https://www.state.gov/reports/2019-investment-climate-statements/czech-republic/ (Last accessed 30.04. 2020).
27. 2019 Investment Climate Statements: Hungary. US. Department of State. URL:https://www.state.gov/reports/2019-investment-climate-stateme nts /hungary (Last accessed 30.04. 2020).
28. 2019 Investment Climate Statements: Poland. US. Department of State. URL:https://www.state.gov/reports/2019-investment-climate-statements/poland/ (Last accessed 3.04. 2020).
29. 2019 Investment Climate Statements: Slovak Republic. US.Department of State. URL:https://www.state.gov/reports/2019-investment-climate-statements/slovak-republic/ (Last accessed 30.04. 2020).
30. 2019 Investment Climate Statements: Ukraine. US Department of State. URL: https://www.state.gov/reports/2019-investment-climate-statements/ ukra ine/ (Last accessed 24.04.2020).
30. Agrawal G. Foreign Direct Investment and Economic Growth in BRICS Economies: A Panel Data Analysis. Journal of Economics, Business and Management. 2015, April. Vol.3. No4. pp.421-424. URL: http://www.joebm . com/papers/221-W00050.pdf (Last accessed 2.05.2018).
31. Aitken B., Harrison A. Do Domestic Firms Benefit from Foreign Direct Investments? Evidence from Venezuela. The American Economic Review. 1999. Vol. 89. Issue. 3. pp. 605-618. URL:

https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1071&context=mgmt_papersh (Last accessed 2.05.2018).

32. Alege P., Ogundipe A. Sustaining Economic Development of West African Countries: A System GMM Panel Approach. MPRA Paper. 2013, November 24. 24p. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/51702/1/MPRA_paper_51702.pdf (Last accessed 2.05.2018).
33. Aleksynska M. Foreign Direct Investment and Economic Growth in Economies inTransition. Thesis, National University of«Kyiv-Mohyla Academy». Economics Education and research Consortium. Kyiv, 2003. 70 p. URL: http://www.kse.org.ua/uploads/file/library/2003/Aleksynska.pdf (Last accessed 2.05.2018).
34. Alfaro L. Foreign Direct Investment and Growth: Does the Sector Matter? Harvard Business School. 2003, April. 31 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/228966060_Foreign_Direct_Investment_and_Growth_does_the_sector_matter (Last accessed 2.06.2018).
35. Andruseac G. Economic security – new approaches in the context of globalization. CES Working Papers. 2015, Vol. VII. Issue 2. pp. 232-240. URL: http://www.ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII2_AND.pdf (Last accessed 6.05.2018).
36. Bačić K., Račić D., Ahec-Šonje A. The effects of FDI on recipient countries in Central and Eastern Europe. Privredna kretanja i ekonomska politika. 2004, Vol.14, No100. pp. 59-93. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=28901&show=clanak (Last accessed 4.05.2018).
37. Bajo-Rubio O., Diaz-Mora C., Diaz-Roldan C. Foreign direct investment and regional growth: an analysis of the Spanish case. Regional Studies.

April 2010. URL: http://www.ief.es/documentos/recursos/publicaciones/papeles_trabajo/2007_18.pdf (Last accessed 1.06.2020).

38. Bardhan P. Corruption and Development: A Review of Issues. Journal of Economic Literature. 1997, September. Vol. 35 (3). pp. 1320-1346. URL: https://www.jstor.org/stable/2729979?seq=1#page_scan_tab_contents (Last accessed 24.04.2020).
39. Bastable Ch. F. The theory of international trade with some of its application to economic policy. London, 1903. URL: http://econlibrary.ru/books/41/35/bastable1903.html (Last accessed 4.05.2018).
40. Bchir H., Decreux Y., Guerin J.-L., Jean S. MIRAGE, a computable general equilibrium model for trade policy analysis. CEPII Working Paper. 2002, December. No17. 58 p. URL: https://www.gtap.agecon.purdue.edu/resources/download/1256.pdf (Last accessed 4.05.2018).
41. Beard C. A. The Idea of National Interest. New York: The Macmillan Company, 1934. 583 p. URL: http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/000271623417500134 (Last accessed 4.05.2018).
42. Bénassy-Quéré A., Maylis C., Mayer Th. Institutional Determinants of Foreign DirectInvestment. CEPII, Working Paper. No 2005-05. 30 p.
43. Benchmark Definition of Foreign Direct Investment. Fourth Edition. OECD. 2008. 250 p. URL: https://www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf (Last accessed 4.05.2018).
44. Bevan A., Saul E., Heather G. The impact of EU accession prospects on FDI inflows to central and eastern Europe. Policy Paper 06/01. Sussex European Institute, 2001. URL: http://www.mcrit.com/scenarios/visionsofeurope/documents/one%20Europe%20or%20Several/A%20Bevan%20S%20Estrin%20H%20Grabbe.pdf (Last accessed 27.04.2018).
45. Bissoon O. Can Better Institutions Attract More Foreign Direct Investment (FDI)? Evidence From Developing Countries. Journal of European Economy. Special issue, 2012, Vol. 11. pp. 38-61. URL:

http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/31540/1/Bissoon.pdf (Last accessed 24.04.2020).

46. Borensztein E., De Gregorio J., Lee J-W. How does foreign direct investment affect economic growth? Journal of International Economics. 1998. Vol. 45, Issue 1. pp. 115- 135. URL: https://www.olemiss.edu/courses/inst310/BorensztеinDeGLee98.pdf (Last accessed 2.05.2018).
47. Borisovskaya K. Foreign Economic Supranational and National Interests: Structure and Priorities. European Research Studies Journal. 2018, Vol. XXI, Special Issue 1, pp. 590- 597. URL: https://www.ersj.eu/dmdocuments/57.BORISOVSKAYA2_XXI%20_S1_18.pdf (Last accessed 6.04.2020).
48. 49.Brindusa A. Do Institutions Affect Foreign Direct Investment? January 2005. URL: https://www.researchgate.net/publication/228622178_Do_institutions_affect_foreign_direct_investment (Last accessed 24.04.2020).
49. Brzezinski Z., Huntingdon S. Political Power: USA / USSR. New York: Viking, 1969. 461 p. Business Ombudsman Council. URL: https://boi.org.ua (Дата звернення 4.12.2020 р.).
50. Buzan B. People, States & Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post- Cold War Era. 25th anniversary. European Consortium for Political Research: United Kingdom, 2016. pp. 25-27. URL: http://press.ecpr.eu/documents/sampleChapters/9780955248818.pdf (Last accessed 2.05.2018).
51. Cairnes J. E. Some Leading Principlles of Political Economy. New York, 1874. URL: https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=coo1.ark:/13960/t62525m8j&view=1up&seq=9 (Last accessed 4.05.2018).
52. Carkovic M., Levine R. Does foreign direct investment accelerate economic growth? U ofMinnesota Department of Finance Working Paper. 23 June 2002, 23p. URL:

https://message.worldbank.org/isp_error_page.htm (Last accessed 4.05.2018).

53. Carstensen K., Toubal F. Foreign Direct Investment in Central and Eastern European Countries: A Dynamic Panel Analysis. Kiel Working Paper. Kiel Institute for World Economics, January 2003. No 1143. 27 p. URL: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/17819/1/kap1143.pdf (Last accessed 2.05.2018).
54. Clark J. M. Business Acceleration and the Law of Demand: A Technical Factor in Economic Cycles. Journal of Political Economy. March 1917. Vol. 25. No 3. pp. 217-235. URL: https://www.jstor.org/stable/1819611?seq=1#page_scan_tab_contents (Last accessed 4.05.2018).
55. Clinton W. D. The National Interest: Normative Foundations. The Review of Politics. 4 October 1986. Vol. 48. Issue. 4. pp. 495-519. URL: https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-politics/article/the-national-interest-normative-foundations/A8966235EDB8A0E80E574314DF98BA82 (Last accessed 2.05.2018).
56. Corporate tax rates table. KPMG. URL: https://home.kpmg/xx/en/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online/corporate-tax-rates-table.html (Last accessed 18.04.2020).
57. Corruption Perceptions Index. Transparency International, 2019. URL: https://www.transparency.org/ru/cpi/2019# (Last accessed 2.06.2020).
58. Current trends in investment policies related to national security and public order. OECD. November 2018. URL: http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/Current-trends-in-OECD-NatSec-policies.pdf (Last accessed 17.04.2020).
59. Czech Republic: Foreign Investment. Stantander Trade Portal. URL: https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/czech-republic/foreign-investment (Last accessed 4.05.2018).

60. Dahlström T., Johnson A. Bureaucratic Corruption, MNEs and FDI. Working Paper Series in Economics and Institutions of Innovation. Royal Institute of Technology, CESIS. February 2007, No 82. URL: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.538.7651&rep=rep1&type=pdf (Last accessed 24.04.2020).
61. Damijan J., Kostevc Č., Rojec, M. FDI, Structural Change and Productivity Growth: Global Supply Chains at Work in Central and Eastern European Countries'. GRINCOH Working Paper Series. 2013. Paper No 1.07. 29 p. URL: http://www.grincoh.eu/media/serie_1__growth__structural_change__deve/grincoh_wp1.07_damijan_kostevc_rojec.pdf (Last accessed 2.05.2018).
62. Daude Ch., Stein E. The Quality of Institutions and Foreign Direct Investment. Economics & Politics. November 2007. Vol. 19, No 3, pp. 317-344. URL: https://ssrn.com/abstract=1022737 or http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-0343.2007.00318.x (Last accessed 24.04.2020).
63. De Mello L. R. Foreign direct investment-led growth: evidence from time series and panel data. Oxford Economic Papers. 1999. Vol. 51. Issue 1. pp. 133-151. URL: https://pdfs.semanticscholar.org/5735/e344e48c5c3698062b2023723fa2d092bfdc.pdf (Last accessed 2.05.2018).
64. Dorożyński T., Kuna-Marszałek A. Investment attractiveness / The case of the Visegrad Goup Countries. Comparative Economic Research. 2016. Vol. 19. Issue 1. pp. 119-140. URL: https://www.researchgate.net/publication/301537549_Investments_Attractiveness_The_Case_Of_The_Visegrad_Group_Countries (Last accessed 2.05.2018).
65. Dunning J. H., Narula R. Transpacific Foreign Direct Investment and the Investment Development Path: the Record Assessed. September 1993, 84p. URL: https://www.merit.unu.edu/publications/rmpdf/1993/rm1993-024.pdf (Last accessed 4.05.2018).

66. Emerging markets cross-border clean energy investment. Climatescope 2020 by BloombergNEF. URL: https://global-climatescope.org/clean - energy-investments (Last accessed 4.11.2020).
67. FDI and National Security: Separating Legitimate Threats from Implausible Apprehensions. Foreign Direct Investment in the United States. Peterson Institute for International Institute. pp. 55-72. URL: https://piie. com/publications/chapters_preview/6604/04iie6604.pdf (Last accessed 4.05.2018).
68. Fearon J. D., Laitin D. D. Ethnicity, Insurgency, and Civil War. American Political Science Review. 2003. 97(1). pp. 75-90.
69. Ferencikova S. East-West Joint Ventures in a Transitional Economy: The Case of Slovalia. Working Paper of the William Davidson Institute at the University of Michigan Business School. March 1997. No27. 30 p. URL: https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/39417/wp27.pdf ?sequence=3&i%20sAllowed=y (Last accessed 4.05.2018).
70. Fifekova E., Nemcova E. Impact of FDI on Economic Growth: Evidence from V4 Countries. Periodica Polytechnica Social and Management Sciences. 2015. Vol. 23. Issue 1. pp. 7-14. URL: https://pp. bme.hu/so/article/view/7993/6736 (Last accessed 2.05.2018).
71. Findlay R. Relative Backwardness, Direct Foreign Investment and the Transfer of Technology: A Simple Dynamic Model. Quarterly Journal of Economics. February 1978.
72. Definitions and Sources. UNCTAD. https://unctad.org/en/Docs/wir2007 p4_en.pdf (Last accessed 5.04.2020).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

SUMMARY

Bondarets AA Foreign investment of Ukrainian business. - Qualifying master's thesis Sumy State University, Sumy, 2020.

The qualifying bachelor's thesis is devoted to the study of Ukraine's investment attractiveness for foreign investment, as well as the main problems in attracting foreign direct investment. An analysis of the investment climate in Ukraine, the position of the state in international rankings. The main directions of improvement of state regulation in the field of foreign direct investment of Ukraine in the conditions of globalization processes of the world economy are determined.

Key words: foreign direct investment, investment attractiveness, investment climate, foreign investment, investment development.

АНОТАЦІЯ

Бондарець А.А. Закордонне інвестування українського бізнесу. – Кваліфікаційна магістерська робота. Сумський державний університет, Суми, 2020.

Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена дослідженню інвестиційної привабливості України для закордонного інвестування, а також розглянуто основні проблеми на шляху залучення прямих іноземних інвестицій. Проведено аналіз інвестиційного клімату в Україні, позиції держави у міжнародних рейтингах. Визначено основні напрямки удосконалення державного регулювання у сфері прямих іноземних інвестицій України в умовах глобалізаційних процесів світової економіки.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, закордонне інвестування, розвиток інвестицій.